

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

કમિટી ઓફ મેનેજમેન્ટ, કન્યા જુનિયર હાઈસ્કૂલ બાલ વિદ્યા મંદિર, એટા,

યુ.પી.

વિ.

સચિવ, યુ.પી. બેસિક શિક્ષા પરિષદ અલાહાબાદ, યુ.પી. અને અન્ય

ઓગસ્ટ ૨૧, ૨૦૦૬

[એસ.બી. સિન્હા અને દલવીર ભંડારી, ન્યાયમુર્તિઓ]

સર્વિસ લો:

ઉત્તર પ્રદેશ રેક્રૂટમેન્ટ બેસિક સ્કૂલ (રિફ્રેશમેન્ટ એન્ડ કન્ડિશનસ ઓફ સર્વિસ ઓફ ટીચર્સ એન્ડ અધર કન્ડિશનસ) રૂલ્સ, ૧૯૭૫: રુલ ૧૧.

શિક્ષકોની બરતરફી અને હટાવવા – લઘુમતી સંસ્થા – શિક્ષકો પર દંડ લાદવો – ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસરની પૂર્વ મંજૂરીની જરૂરિયાત – શાળાની

સ્થાપના અને વહીવટ જૈન સમુદાય દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો જેને રાજ્ય સરકાર દ્વારા લઘુમતી સમુદાય તરીકે માન્યતા આપવામાં આવી હતી – આસિસ્ટન્ટ ટીચરને ગેરશિસ્તના કૃત્યો માટે નોકરીમાંથી હટાવવામાં આવ્યા હતા – સિંગલ જજે ઠેરવ્યું કે ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસરની પૂર્વ પરવાનગી વિના સદર શિક્ષકની સેવાઓ સમાપ્ત કરી શકાય નહીં – કાયદેસરતા અને ચોક્કસાઈ – ઠેરવવામાં આવ્યું: જૈન સમુદાય દ્વારા સ્થાપિત અને સંચાલિત સંસ્થાને રાજ્ય સરકાર દ્વારા લઘુમતી તરીકે માન્યતા આપવામાં આવી છે – તેથી, શિક્ષકની સેવાઓ સમાપ્ત કરતા પહેલા ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસરની પૂર્વ મંજૂરી જરૂરી ન હતી – ઉત્તર પ્રદેશ રેક્રૂટમેન્ટ બેસિક સ્કૂલ્સ (જુનિયર હાઈસ્કૂલ્સ) (રિફ્રુટમેન્ટ એન્ડ કન્ડિશન્સ ઓફ સર્વિસીસ ઓફ ટીચર્સ) રૂલ્સ, ૧૯૭૮, રુલ ૧૬.

પ્રિન્સિપલ એન્ડ પ્રોસિજર:

ડિવિઝન બેંચનો ચુકાદો – બાધ્યકારી સ્વરૂપ – સદર હાઈકોર્ટના સિંગલ જજ પર – ઠેરવવામાં આવ્યું: હાઈકોર્ટના સિંગલ જજ સદર હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચના નિર્ણયથી બાધ્ય છે અને, તેથી, સિંગલ જજ વિપરીત મંતવ્ય લઈ શકે નહીં.

અપીલકર્તા-શાળાની સ્થાપના અને વહીવટ જૈન સમુદાય દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો જેને રાજ્ય સરકાર દ્વારા લઘુમતી સમુદાય તરીકે માન્યતા આપવામાં આવી હતી. સામાવાળા નંબર ૩ અપીલકર્તા-શાળામાં આસિસ્ટન્ટ ટીચર તરીકે કામ કરતા હતા. અપીલકર્તા-શાળાના પ્રિન્સિપાલ દ્વારા સામાવાળા નંબર ૩ ને તેમના ગેરશિસ્તના કૃત્યો બંધ કરવા નિર્દેશ આપતી કારણદર્શક નોટિસ મોકલવામાં આવી હતી. અપીલકર્તાને સામાવાળા નંબર ૩ તરફથી કોઈ સંતોષકારક જવાબ મળ્યો ન હતો અને, તેથી, મોકુફી હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો. તપાસ બાદ સામાવાળા નંબર ૩ ને શાળાની સેવામાંથી હટાવવામાં આવ્યા હતા.

નારાજ થઈને, સામાવાળા નંબર ૩ એ હાઈકોર્ટ સમક્ષ એવી રજૂઆત કરતા રિટ અરજી દાખલ કરેલ કે ઉત્તર પ્રદેશ રેક્રૂટમેન્ટ બેસિક સ્કૂલ (રિફ્રેશમેન્ટ એન્ડ કન્ડિશન્સ ઓફ સર્વિસ ઓફ ટીચર્સ એન્ડ અધર કન્ડિશન્સ) રૂલ્સ, ૧૯૭૫ ના રુલ ૧૧ હેઠળ ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસર પાસેથી પૂર્વ મંજૂરી લીધા વિના તેમને સેવામાંથી હટાવી શકાય નહીં. હાઈકોર્ટના સિંગલ જજે ઉત્તર પ્રદેશ રેક્રૂટમેન્ટ બેસિક સ્કૂલ્સ (જુનિયર હાઈસ્કૂલ્સ) (રિફ્રેશમેન્ટ એન્ડ કન્ડિશન્સ ઓફ સર્વિસીસ ઓફ ટીચર્સ) રૂલ્સ, ૧૯૭૮ ના રુલ ૧૬ હેઠળ વૈકલ્પિક ઉપાયની ઉપલબ્ધતાના કારણોસર રિટ અરજી ફગાવી દીધી.

સિંગલ જજના હુકમથી નારાજ થઈને સામાવાળા નંબર ૩ એ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ સ્પેશિયલ અપીલ દાખલ કરી. ડિવિઝન બેંચે સ્પેશિયલ અપીલ એવા કારણોસર ફગાવી દીધી કે અપીલકર્તા-શાળાને લઘુમતી સંસ્થાનો દરજ્જો આપવામાં આવ્યો હતો અને, તેથી, લઘુમતી સંસ્થામાં શિક્ષકની સેવાઓ સમાપ્ત કરવા માટે ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસરની કોઈ પૂર્વ મંજૂરી લેવાની જરૂર ન હતી.

રિટ અરજીની તદ્દન પછીની કાર્યવાહીમાં, સિંગલ જજે ડિવિઝન બેંચના સદર ચુકાદાને સંપૂર્ણપણે અણદેખ્યો કરીને એવું ઠેરવેલ કે, સ્પેશિયલ અપીલમાં, કોર્ટે અપીલકર્તા-શાળાના લઘુમતી દરજ્જા અંગેના પ્રશ્ન પર વિચાર કર્યો ન હતો અને ઠેરવ્યું કે ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસરની પૂર્વ પરવાનગી વિના સામાવાળા નંબર ૩ ની સેવાઓ સમાપ્ત કરી શકાય નહીં. તેથી હાલની અપીલ.

કોર્ટ સમક્ષ નીચેના પ્રશ્નો ઉપસ્થિત થયા: –

(૧) શું ડિવિઝન બેંચના ચુકાદાને ધ્યાનમાં રાખીને સદર હાઈકોર્ટના સિંગલ જજ માટે વિપરીત મંતવ્ય લેવાનું ખુલ્લું હતું?

(૨) શું ઉત્તર પ્રદેશ રેક્રૂટમેન્ટ બેસિક સ્કૂલ (રિક્રુટમેન્ટ એન્ડ કન્ડિશન્સ ઓફ સર્વિસ ઓફ ટીચર્સ એન્ડ અધર કન્ડિશન્સ) રૂલ્સ, ૧૯૭૫ હેઠળ લઘુમતી

સંસ્થામાં શિક્ષકની સેવાઓ સમાપ્ત કરવા માટે ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસરની પૂર્વ મંજૂરી જરૂરી હતી?

અપીલ મંજૂર કરતા, કોર્ટે

ઠેરવેલ કે: ૧.૧. આ કેસમાં સિંગલ જજ દ્વારા અપનાવવામાં આવેલો અભિગમ કાયદાના સ્થાપિત સિદ્ધાંતની વિરુદ્ધ છે. કાયદો સુસંગત અને સ્પષ્ટ છે કે હાઈકોર્ટના સિંગલ જજ ડિવિઝન બેંચના નિર્ણયથી બાધ્ય છે. સદર હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચના સ્પષ્ટ તારણોને ધ્યાનમાં રાખીને, સદર હાઈકોર્ટના સિંગલ જજ વિપરીત મંતવ્ય લઈ શક્યા ન હોત. સિંગલ જજ સદર હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચના ચુકાદાથી બાધ્ય હતા. [૮૨૭-ડી; ૮૩૩-એ]

૧.૨. એ વિવાદસ્પદ નથી કે જૈન સમુદાય દ્વારા સ્થાપિત અને સંચાલિત અપીલકર્તા-સંસ્થાને તેની સ્થાપનાની તારીખથી સતત ૨૫ વર્ષ સુધી રાજ્ય સરકાર દ્વારા લઘુમતી તરીકે માન્યતા આપવામાં આવી છે અને ડિવિઝન બેંચના વિશિષ્ટ તારણને અણદેખુ કરનાર સિંગલ જજ દ્વારા સદર લાભને રદબાતલ કરી શકાય નહીં. [૮૩૩-બી]

૨. જૈન ધર્મ નિઃશંકપણે હિન્દુ ધર્મનો ભાગ નથી. જૈનો હિન્દુ ધર્મનો ભાગ છે કે કેમ તે પ્રશ્ન ચર્ચાસ્પદ છે. જૈનોને તેમની પોતાની સંસ્થાઓ સ્થાપવાનો અને

સંચાલિત કરવાનો અધિકાર છે. પરંતુ, માત્ર કોઈ સંસ્થાનું સંચાલન કોઈ ચોક્કસ ધર્મના વ્યક્તિ દ્વારા કરવામાં આવતું હોવા માત્રથી, તે રાજ્યની વસ્તીવિષયક પરિસ્થિતિના સંદર્ભમાં સંસ્થાને નિર્ધારિત કરી શકાતી નથી. કોઈ સંસ્થા લઘુમતી સમુદાય દ્વારા સ્થાપિત અને સંચાલિત છે કે નહીં તે ક્ષેત્ર પર શાસન કરતા કાયદાની જોગવાઈઓના સંદર્ભમાં સક્ષમ અધિકારી દ્વારા નક્કી કરવાનું રહેશે. તદુપરાંત, લઘુમતી સંસ્થાઓ તેમના કાર્યોને નિયંત્રિત કરવા માટે જરૂરી પગલાંઓની કામગીરીમાંથી મુક્ત નથી. આવા નિયમો કઈ હદ સુધી લાગુ થશે, તે ફરીથી એવો બાબત છે જે કાયદા દ્વારા શાસિત થશે. [૮૩૮-એ-ડી]

ધી કમિશનર હિન્દુ રિલીજિયસ એન્ડોવમેન્ટ્સ, મદ્રાસ વિ. શ્રી લક્ષ્મીન્દ્ર તીર્થ સ્વામિયાર ઓફ શ્રી શિરુર મઠ, એ.આઈ.આર. (૧૯૫૪) એસ.સી. ૨૮૨, ઇન રી: કેરળ એજ્યુકેશન બિલ, (૧૯૫૭) એ.આઈ.આર. ૧૯૫૮ એસ.સી. ૯૫૬, ગટેપ્પા વિ. એરમ્મા, એ.આઈ.આર. (૧૯૨૭) મદ્રાસ ૨૨૮, હીરાચંદ ગંગાજી વિ. રવજી સોજપાલ, એ.આઈ.આર. (૧૯૩૯) બોમ્બે ૩૭૭, અલ્ડો મારિયા પેટ્રોની વિ. ઇ.સી. કેશવન, એ.આઈ.આર. (૧૯૬૫) કેરળ ૭૫, કમિશનર ઓફ વેલ્થ ટેક્સ, વેસ્ટ બંગાળ વિ. શ્રીમતી ચંપા કુમારી સિંઘી, એ.આઈ.આર. (૧૯૬૮) કલકત્તા ૭૪, આર્ય સમાજ એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટ, દિલ્હી વિ. ધ ડિરેક્ટર ઓફ એજ્યુકેશન, દિલ્હી એડમિનિસ્ટ્રેશન, દિલ્હી, એ.આઈ.આર. (૧૯૭૬) દિલ્હી ૨૦૭, ડી.એ.વી. કોલેજ, જલંધર વિ. સ્ટેટ ઓફ પંજાબ, એ.આઈ.આર.

(૧૯૭૧) એસ.સી. ૧૭૩૭, એ.એમ. જૈન કોલેજ વિ. ગવર્નમેન્ટ ઓફ તામિલનાડુ, (૧૯૯૩) ૧ એમ.એલ.જે. ૧૪૦ અને સેન્ટ સ્ટીફન્સ કોલેજ વિ. યુનિવર્સિટી ઓફ દિલ્હી, [૧૯૯૨] ૧ એસ.સી.સી. ૫૫૮, નો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો.

ડો. એસ. રાધાકૃષ્ણન: "ઇન્ડિયન ફિલોસોફી" વોલ્યુમ I, જવાહર લાલ નેહરુ: "ડિસ્કવરી ઓફ ઇન્ડિયા", ડો. જ્યોતિ પ્રસાદ જૈન: "જૈનિઝમ – ધ ઓલ્ડેસ્ટ લિવિંગ રિલીજન", જી.ટી. બેટાની: "ધ એન્સાયક્લોપીડિયા ઓફ વર્લ્ડ રિલીજન્સ", એન્સાયક્લોપીડિયા બ્રિટાનીકા, ડો. એસ. રાધાકૃષ્ણન: "ધ કલ્ચરલ હેરીટેજ ઓફ ઇન્ડિયા, છઠ્ઠું વોલ્યુમ અને ડો. રાજ બલી પાંડે: "હિન્દુ ધર્મ કોશ", નો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો.

૩. લઘુમતી સમુદાયો પાસે બહુમતી કરતા વધારે અધિકારો નથી. તેમને માત્ર વધારાનું રક્ષણ આપવામાં આવ્યું છે. [૮૩૮-ડી]

પી.એ. ઇનામદાર વિ. સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર, [૨૦૦૫] ૬ એસ.સી.સી. ૫૩૭, નું પાલન કરવામાં આવ્યું.

બાલ પાટીલ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, [૨૦૦૫] ૬ એસ.સી.સી. ૬૯૦, નો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો.

જ. હાલના કેસમાં, રાજ્યએ એક તબક્કે પ્રશ્નરૂપ શાળાને જૈન સમુદાય દ્વારા સ્થાપિત અને સંચાલિત તરીકે સ્વીકારી હતી જે રાજ્યમાં લઘુમતી સમુદાય છે. હાઈકોર્ટના ડિવિઝન બેંચના ચુકાદાના કારણે તેને માન્યતા આપવામાં આવી હતી. આમ, સામાવાળાઓના અધિકારીઓ પાસે સદર સંસ્થાના સંબંધમાં અલગ રીતે પગલાં લેવાનું કોઈ કારણ નહોતું. [૮૩૯-જી, એચ; ૮૪૦-એ]

પ. નિઃશંકપણે, ક્ષેત્ર પર શાસન કરતા ઉત્તર પ્રદેશ રેક્રુટમેન્ટ બેસિક સ્કૂલ (રિફ્રુટમેન્ટ એન્ડ કન્ડિશન્સ ઓફ સર્વિસ ઓફ ટીચર્સ એન્ડ અધર કન્ડિશન્સ) રૂલ્સ, ૧૯૭૫ હેઠળ, શિક્ષકની સેવાઓ સમાપ્ત કરતા પહેલા ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસરની પૂર્વ મંજૂરી જરૂરી ન હતી. અપીલકર્તાની સંસ્થાને લઘુમતી સંસ્થા તરીકે માન્યતા આપવામાં આવી હોવાથી, હાઈકોર્ટ જે રીતે હસ્તક્ષેપ કર્યો તે યોગ્ય ન હતો. [૮૪૦-બી]

સિવિલ એપેલેટ જ્યુરિસડિક્શન:

સિવિલ અપીલ નંબર ૯૫૯૫ / ૨૦૦૩.

સી.એમ.ડબલ્યુ.પી. નંબર ૧૫૨૫૫ / ૨૦૦૩ માં અલાહાબાદ સ્થિત હાઈકોર્ટ ઓફ જ્યુડિકેટરના તારીખ ૧૦.૪.૨૦૦૩ ના ચુકાદા અને હુકમમાંથી.

અપીલકર્તા તરફે આર.બી. મેહરોત્રા અને રાજેશ.

સામાવાળાઓ તરફે શોભા દીક્ષિત, સુબોધ માર્કંડેય, મોહમ્મદ તાહિર સિદ્દીકી, એફ.કે. ઝા, ઇન્દુ મિશ્રા, ચિત્રા માર્કંડેય, વિભા અરોરા અને ભીષ્મેન્દ્ર પ્રતાપ સિંહ શાક્ય.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તી દલવીર ભંડારી દ્વારા આપવામાં આવેલ.

દલવીર ભંડારી, ન્યાયમૂર્તી: આ અપીલ અલાહાબાદ સ્થિત હાઈકોર્ટ ઓફ જ્યુડિકેટર દ્વારા સિવિલ રિટ અરજી નંબર ૧૫૨૫૫ / ૨૦૦૩ માં પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૧૦.૪.૨૦૦૩ ના ચુકાદા અને હુકમ સામે દાખલ કરવામાં આવી છે.

સામાવાળા નંબર ૩ શ્રીમતી સંતોષ ઉપાધ્યાય કન્યા જુનિયર હાઈસ્કૂલ બાલ વિદ્યા મંદિર, એટામાં આસિસ્ટન્ટ ટીચર તરીકે કામ કરતા હતા. અપીલકર્તા-શાળાના પ્રિન્સિપાલ દ્વારા સામાવાળા નંબર ૩ ને તેમના ગેરશિસ્તના કૃત્યો બંધ કરવા નિર્દેશ આપતી તારીખ ૮.૯.૨૦૦૧ નો પત્ર કારણદર્શક નોટિસના સ્વરૂપમાં મોકલવામાં આવ્યો હતો. તારીખ ૮.૯.૨૦૦૧ નો પત્ર નીચે મુજબ છે:

"(લઘુમતી સંસ્થા)

જી. જુનિયર હાઈસ્કૂલ બાલ વિદ્યા મંદિર, એટા

(નર્સરીથી ધોરણ ૮ માટે સરકાર તરફથી કાયમી માન્યતા પ્રાપ્ત)

તરફથી:

પ્રિન્સિપાલ

પ્રતિ:

શ્રીમતી સંતોષ ઉપાધ્યાય, આસિસ્ટન્ટ ટીચર, જી. જુનિયર એચ. સ્કૂલ, બાલ
વિદ્યા મંદિર, એટા

તારીખ: ૮.૯.૨૦૦૧

વિષય: ગેરશિસ્ત વગેરે અંગે.

મેડમ,

અનેક મૌખિક તેમજ લેખિત હુકમો છતાં તમે નીચેની સૂચનાઓનું
પાલન કરી રહ્યા નથી:—

(૧) ઓર્ડર રજિસ્ટર અને અન્ય માહિતી વગેરે પર સહી કરવાનો ઇનકાર.

(૨) શિક્ષણ કાર્યમાં બેદરકારી.

(૩) તમારા ચાર્જની ફરજો બજાવવામાં નિષ્ફળતા.

(૪) અસભ્ય ભાષાનો ઉપયોગ અને જવાબ આપવા માટે બૂમો પાડવી.

(૫) વાતાવરણ બગાડવા માટે જાતિ સંબંધિત શબ્દોનો ઉપયોગ કરવો.

(૬) અન્ય શિક્ષકોને ઉશ્કેરવા અને તેમની ફરજોની ઉપેક્ષા કરવા માટે પ્રેરિત કરવા.

(૭) શાળાના વિકાસમાં અને વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા વધારવામાં અસહકાર.

(૮) મને (પ્રિન્સિપાલને) મારી ઓફિસમાં ગંભીર પરિણામોની ધમકી આપવી અને અન્ય અસામાજિક તત્વો દ્વારા મારા રહેણાંક ટેલિફોન પર ધમકીઓ આપવી.

હું આથી તમને તમારા વલણમાં સુધારો કરવા અને આદર્શ શિક્ષક તરીકે કામ કરવા માટે આ આખરી ચેતવણી આપું છું. મહેરબાની કરીને નોંધશો કે અગાઉ પણ તમારા આ પ્રકારના વલણને કારણે તમારી સેવાઓ સમાપ્ત કરવામાં આવી હતી અને તમારી માફી માંગ્યા પછી તમને સેવામાં પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવ્યા હતા અને તમે ખાતરી આપી હતી કે તમે ભવિષ્યમાં આવી ભૂલો અને ગેરશિસ્ત ક્યારેય પુનરાવર્તિત નહીં કરો.

તેથી, શાળાના પ્રિન્સિપાલ હોવાના નાતે, હું તમને ગેરશિસ્તના આ કૃત્યો બંધ કરવા અને આદર્શ શિક્ષક તરીકે કામ કરવાની સલાહ આપું છું.

આપની વિશ્વાસુ,
સહી/-
(શ્રીમતી કુસુમ શર્મા)
પ્રિન્સિપાલ
જી. જુનિયર હાઈસ્કૂલ, બાલ વિદ્યા મંદિર, એટા

માહિતી અને જરૂરી કાર્યવાહી માટે નકલ નીચે મુજબ રવાના:-

(૧) મેનેજર, જી. જુનિયર એચ. સ્કૂલ, બાલ વિદ્યા મંદિર, એટા

(૨) ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસર, એટા

સહી / –
(શ્રીમતી કુસુમ શર્મા)
પ્રિન્સિપાલ
જી. જુનિયર હાઈસ્કૂલ, બાલ વિદ્યા મંદિર, એટા"

અપીલકર્તાને સામાવાળા નંબર ૩ તરફથી કોઈ સંતોષકારક જવાબ મળ્યો ન હતો અને તારીખ ૨૪.૯.૨૦૦૧ ના રોજ મોકુફી હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો. તારીખ ૨૪.૯.૨૦૦૧ નો મોકુફી હુકમ નીચે મુજબ છે:

"જી. જુનિયર હાઈસ્કૂલ બાલ વિદ્યા મંદિર, એટા (નર્સરીથી ધોરણ VIII માટે સરકાર તરફથી કાયમી માન્યતા પ્રાપ્ત)

તરફથી:

મેનેજર

પ્રતિ:

શ્રીમતી સંતોષ ઉપાધ્યાય, આસિસ્ટન્ટ ટીચર, જી. જુનિયર એચ.
સ્કૂલ, બાલ વિદ્યા મંદિર, એટા

તારીખ: ૨૪.૯.૨૦૦૧

હુકમ

નીચેના આરોપો માટે સંતોષકારક જવાબ ન મળવાના પરિણામે, શ્રીમતી સંતોષ ઉપાધ્યાય, એ.ટી., ગર્લ્સ જુનિયર હાઈસ્કૂલ, બાલ વિદ્યા મંદિર, એટાને તાત્કાલિક અસરથી મોકુફી હેઠળ મૂકવામાં આવે છે. વિગતવાર તપાસ પછી, બે અઠવાડિયાના સમયગાળામાં ચાર્જશીટ જારી કરવામાં આવશે.

- (૧) ઓર્ડર રજિસ્ટર અને અન્ય માહિતી વગેરે પર સહી કરવાનો ઇનકાર.
- (૨) શિક્ષણ કાર્યમાં બેદરકારી.
- (૩) તમારા ચાર્જની ફરજો બજાવવામાં નિષ્ફળતા.
- (૪) અસભ્ય ભાષાનો ઉપયોગ અને જવાબ આપવા માટે બૂમો પાડવી.
- (૫) વાતાવરણ બગાડવા માટે જાતિ સંબંધિત શબ્દોનો ઉપયોગ કરવો.
- (૬) અન્ય શિક્ષકોને ઉશ્કેરવા અને તેમની ફરજોની ઉપેક્ષા કરવા માટે પ્રેરિત કરવા.

(૭) શાળાના વિકાસમાં અને વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા વધારવામાં અસહકાર.

(૮) પ્રિન્સિપાલને ગંભીર પરિણામોની ધમકી આપવી અને અન્ય અસામાજિક તત્વો દ્વારા તેના રહેણાંક ટેલિફોન પર ધમકીઓ આપવી.

મોકુફીના સમયગાળા દરમિયાન, તમે ફાઇનાન્સિયલ હેન્ડ બુક પાર્ટ ૨ (પાર્ટ ૨ થી ૪) ના રુલ ૫૩ મુજબ જીવન નિર્વાહ ભથ્થું મેળવવા માટે હકદાર બનશો. મોકુફીના સમયગાળા દરમિયાન, તમે એસ.કે.એસ. ગર્લ્સ જુનિયર હાઈસ્કૂલ, એટા સાથે જોડાયેલા રહેશો.

સહી/—

(દેવ ઋષિ જૈન)

જી. જુનિયર હાઈસ્કૂલ, બાલ વિદ્યા મંદિર, એટા

પૃષ્ઠાંકન નંબર ૧-૫ / ૨૦૦૧-૨૦૦૨ તારીખ: ૨૪.૯.૨૦૦૧

માહિતી અને જરૂરી કાર્યવાહી માટે નકલ નીચે મુજબ રવાના:—

(૧) શ્રીમતી સંતોષ ઉપાધ્યાય, એ.ટી., જી. જુનિયર હાઈસ્કૂલ,
બાલ વિદ્યા મંદિર, એટા.

(૨) માહિતી માટે ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસર, એટા.

(૩) એકાઉન્ટ ઓફિસર, ફાઈનાન્સ એન્ડ એકાઉન્ટ્સ બેસિક
એજ્યુકેશન, એટા

(૪) શ્રીમતી કુસુમ શર્મા, પ્રિન્સિપાલ, બાલ વિદ્યા મંદિર, એટા.

(૫) ગાર્ડ ફાઈલ.

સહી / -

(દેવ ઋષિ જૈન)

જી. જુનિયર એચ. સ્કૂલ, બાલ વિદ્યા મંદિર, એટા.

૨૪.૯.૨૦૦૧"

તારીખ ૧૭.૧૦.૨૦૦૧ ના રોજ, મેનેજર, જી.જે. હાઈસ્કૂલ, બાલ વિદ્યા મંદિર,
એટાને ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસર, એટા તરફથી એક પત્ર મળ્યો જેમાં
જણાવાયું હતું કે લઘુમતી સંસ્થા માટે આસિસ્ટન્ટ ટીચર્સ પર દંડ લાદવા માટે
ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસર પાસેથી પૂર્વ મંજૂરીની કોઈ જરૂરિયાત
નથી. તારીખ ૧૭.૧૦.૨૦૦૧ નો પત્ર નીચે મુજબ છે:

"ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસરની કચેરી, એટા

નંબર ૩૩૮૧-૮૨

તારીખ:

૧૭.૧૦.૨૦૦૧

મેનેજર, જી.જે. હાઈસ્કૂલ,

બાલ વિદ્યા મંદિર, એટા.

તારીખ ૧૪ જુલાઈ, ૧૯૯૫ ના સરકારી હુકમ નંબર ૧૦૯૧/૧૫.૬.૯૫ મુજબ માન્યતા પ્રાપ્ત જુનિયર હાઈસ્કૂલના આસિસ્ટન્ટ ટીચર્સ અને પ્રિન્સિપાલને દંડ આપવાના બાબતોમાં, ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસર પાસેથી પૂર્વ મંજૂરીની કોઈ જરૂરિયાત નથી, તેથી, આ જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને, શ્રીમતી સંતોષ ઉપાધ્યાય, આસિસ્ટન્ટ ટીચર (મોકુફી હેઠળ) ને પુનઃસ્થાપિત કરવા અંગે અધોહસ્તાક્ષરકર્તા દ્વારા જારી કરાયેલ હુકમ નંબર બી.એસ./મોકુફી/૩૧૯૬/૨૦૦૧-૨૦૦૨ તારીખ ૧૦.૧૦.૨૦૦૧ આથી રદ કરવામાં આવે છે, અને એવો નિર્ણય લેવામાં આવે છે કે મેનેજર દ્વારા આખરી નિકાલ થાય ત્યાં સુધી તપાસ કાર્યવાહીમાં કોઈ હસ્તક્ષેપ કરવામાં આવશે નહીં. આ શાળાને લઘુમતી સંસ્થા તરીકે માન્યતા આપવામાં આવી છે અને ખાતાકીય નિયમો મુજબ, મને તેની બાબતોમાં હસ્તક્ષેપ કરવાનો કોઈ અધિકાર નથી અને સરકારી હુકમો મુજબ, મેનેજર દ્વારા લેવામાં આવેલો નિર્ણય સૌને સ્વીકાર્ય રહેશે.

સહી / -

(તિલક સિંહ રાજપૂત)

ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસર, એટા.

પૃષ્ઠાંકન નંબર / ૨૦૦૧-૨૦૦૨ સદર તારીખ

(૧) નકલ શ્રીમતી સંતોષ ઉપાધ્યાય, આસિસ્ટન્ટ ટીચર (મોકુફી હેઠળ), જી.જે. હાઈસ્કૂલ, બાલ વિદ્યા મંદિર, એટાને માહિતી માટે.

સહી / -

(તિલક સિંહ રાજપૂત)

ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસર, એટા."

અપીલકર્તા સંસ્થા, એટલે કે કન્યા જુનિયર હાઈસ્કૂલ બાલ વિદ્યા મંદિર, ની સ્થાપના અને વહીવટ જૈન સમુદાય દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો જેને લઘુમતી સમુદાય તરીકે માન્યતા આપવામાં આવી છે. આ શાળામાં નર્સરીથી ધોરણ VIII સુધી શિક્ષણ આપવામાં આવે છે. એક તપાસ ચલાવવામાં આવી હતી અને તપાસ અધિકારી પાસેથી તપાસ અહેવાલ મળ્યા બાદ, સંચાલક મંડળની બેઠક તારીખ ૯.૧૧.૨૦૦૧ ના રોજ બોલાવવામાં આવી હતી જેમાં સંચાલક મંડળના

તમામ સભ્યો હાજર રહ્યા હતા. તપાસ અહેવાલ અને કારણદર્શક નોટિસના જવાબ પર વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો. સામાવાળા નંબર ૩ સામે મૂકવામાં આવેલા આરોપો સર્વાનુમતે સાબિત થયા હતા. સંસ્થાના હિતમાં અને તેની સારી પ્રતિષ્ઠા માટે, સામાવાળા નંબર ૩ ને શાળાની સેવામાંથી હટાવવામાં આવ્યા હતા. તારીખ ૧૦.૧૧.૨૦૦૧ નો બરતરફીનો હુકમ નીચે મુજબ છે:

"તરફથી: મેનેજર,
જી.જે. હાઈસ્કૂલ,
બાલ વિદ્યા મંદિર, એટા.

પ્રતિ: શ્રીમતી સંતોષ ઉપાધ્યાય,
આસિસ્ટન્ટ ટીચર (મોકુફી હેઠળ)
જી.જે. હાઈસ્કૂલ, બાલ વિદ્યા મંદિર, એટા.

નંબર ૧૮-૨૦ / ૨૦૦૧-૨૦૦૨

તારીખ-૧૦.૧૧.૨૦૦૧

વિષય: સેવામાંથી બરતરફીનો હુકમ.

મેડમ,

શ્રીમતી સંતોષ ઉપાધ્યાયની મોકુફી અંગે તપાસ અધિકારી દ્વારા તપાસ અહેવાલ રજૂ કર્યા પછી, સંચાલક મંડળની બેઠક તારીખ ૯.૧૧.૨૦૦૧ ના રોજ બોલાવવામાં આવી હતી અને નિયમો મુજબ ઔપચારિક ઠરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો અને સંચાલક મંડળના તમામ સભ્યો અને પ્રિન્સિપાલ આ બેઠકમાં હાજર રહ્યા હતા. તપાસ અહેવાલ અને સ્પષ્ટતા (કારણદર્શક નોટિસ) પર ધ્યાનપૂર્વક વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો અને ત્યારબાદ સર્વાનુમતે નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે કે શ્રીમતી સંતોષ ઉપાધ્યાય સામે મૂકવામાં આવેલા આરોપો, નિવેદનો અને પુરાવાના આધારે, સંપૂર્ણપણે સાબિત થયા છે. આને કોઈ પણ રીતે ખોટા માની શકાય નહીં. શાળા અને તેની પ્રતિષ્ઠાના હિતમાં રહેશે કે શ્રીમતી ઉપાધ્યાયને આ શાળાની સેવામાંથી હટાવવામાં આવે. તેથી, સેવામાંથી બરતરફીની નોટિસ તેમને મોકલી શકાય છે અને સક્ષમ અધિકારીને પણ આ વિષય પર જાણ કરી શકાય છે.

(૧) શાળામાં તમારી ગેરશિસ્તની પ્રવૃત્તિઓ અંગે ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસરનો અહેવાલ મળ્યા પછી, તમારું એક વાર્ષિક ઇન્કીમેન્ટ રોકી દેવામાં આવ્યું હતું. આ વાર્ષિક ઇન્કીમેન્ટ

તારીખ ૧ લી જાન્યુઆરી, ૨૦૦૧ થી રોકી દેવામાં આવ્યું હતું અને ઉપરોક્ત બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસરની જૂન, ૨૦૦૧ માં આ જિલ્લામાંથી બદલી કરવામાં આવી હતી. ૬ મહિનાના આ સમયગાળા દરમિયાન, તમે આ વાર્ષિક ઇન્ક્રીમેન્ટ રોકવા અંગે ક્યારેય કોઈ અરજી કરી નથી, જેના કારણે તમને જ ખબર છે. તે દર્શાવે છે કે તમે ખૂબ જ સારી રીતે જાણતા હતા કે ખાતાકીય નિયમોનું પાલન ન કરવા બદલ વાર્ષિક ઇન્ક્રીમેન્ટ રોકવામાં આવ્યું છે અને તમારી પાસે આ આરોપો સામે પૂરતા પુરાવા ન હતા, તેથી, ઉપરોક્ત આરોપો તમારી સામે સાબિત થાય છે.

(૨) શાળાના હિતોની વિરુદ્ધ તમારી કાર્યશૈલી અંગે અધોહસ્તાક્ષરકર્તા દ્વારા પત્ર નંબર ૭-૩-૨૦૦૧/૨૦૦૨ તારીખ ૧.૧૦.૨૦૦૧ થી તમને ચાર્જશીટ જારી કરવામાં આવી હતી, પરંતુ તમે સદર ચાર્જશીટના તમારા જવાબ સાથે કોઈ પુરાવા રજૂ કર્યા નથી. આમ તે સ્પષ્ટ છે કે તમે આરોપ નંબર ૬, ૭, ૮, ૯ ની કબૂલાત કરી છે કારણ કે તમે આ આરોપો અંગે કોઈ પુરાવા રજૂ કર્યા નથી.

(૩) તપાસ અધિકારીએ, તેમના પત્ર તારીખ ૧૦.૧૦.૨૦૦૧ થી તમને આરોપ સંબંધિત પુરાવા જરી કર્યા હતા, પરંતુ આ સંદર્ભમાં કોઈ પુરાવા અથવા દસ્તાવેજ રજૂ કરવાને બદલે, તમે માત્ર પ્રિન્સિપાલ, અન્ય શિક્ષકો અને મેનેજમેન્ટ સામે આરોપો લગાવ્યા હતા. પત્ર તારીખ ૨૬.૯.૨૦૦૧ થી કારણદર્શક નોટિસમાં, તમારા પર અધોદસ્તાક્ષરકર્તા મેનેજમનના ચારિત્ર્ય હનનનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો, જેના માટે તમે ન તો કોઈ પુરાવા રજૂ કર્યા છે કે ન તો તમારી સ્પષ્ટતા.

જ્યાં સુધી ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસર દ્વારા તેમના પત્ર તારીખ ૧૦.૧૦.૨૦૦૧ થી જરી કરાયેલા તમને પુનઃસ્થાપિત કરવાના હુકમોના પ્રશ્નનો સંબંધ છે, સદર પર એકતરફી અને તેમની સત્તાક્ષેત્ર બહાર વિચાર કરવામાં આવ્યો છે, તેથી, તે જ તેમના પત્ર નંબર ૩૩૮૧-૮૨ તારીખ ૧૭.૧૦.૨૦૦૧ થી રદ કરવામાં આવ્યા છે.

તેમના બીજા નિર્ણયમાં, ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસર દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યું છે કે આ શાળા 'લઘુમતી સમુદાય' ની છે અને તેમણે તેની બાબતમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈતો ન હતો. જ્યાં સુધી તમારા નિવેદનનો સવાલ છે કે તે લઘુમતી સમુદાયની શાળા નથી, તો તે તમારી સક્ષમતામાં નથી, તમે

શિક્ષક તરીકે કામ કર્યું છે અને આ શાળા સંબંધિત નિયમો, વિનિયમો અને સરકારી હુકમોને પડકારવાની તમારી સક્ષમતા નથી. તમારા તરફથી આ ભારે ગેરશિસ્તની બાબત છે. ફી વગેરે અંગે તમારા દ્વારા કરવામાં આવેલા આરોપો પાયાવિહોણા અને તથ્યોથી પર છે. તે સંપૂર્ણપણે સાબિત થયું છે કે તમે વિદ્યાર્થીઓની ફીના ભંડોળનો દુરુપયોગ કર્યો છે અને તેનો ઉપયોગ અંગત હિતો માટે કર્યો છે.

આ રીતે, તમે કારણદર્શક નોટિસમાં તમારી સામે મૂકવામાં આવેલા આરોપોના સંબંધમાં કોઈ પુરાવા અને દસ્તાવેજો રજૂ કરવામાં નિષ્ફળ ગયા છો જેના આધારે તમારી બાબતની સમીક્ષા થવી જોઈતી હતી.

તેના અભાવે, નિયત સમયમાં તમારા તરફથી મળેલ કારણદર્શક નોટિસનો જવાબ સંતોષકારક નથી અને આ સંજોગોમાં, તમને આ શાળાની સેવામાં રાખવાનું કોઈ ઔચિત્ય નથી. સ્પષ્ટતા કરવાની પૂરતી તકો હોવા છતાં, અધોદસ્તાક્ષરકર્તા સમક્ષ યોગ્ય પુરાવા અને દસ્તાવેજ રજૂ કરવામાં તમારી નિષ્ફળતાના પરિણામે, તમારી સેવાઓ તાત્કાલિક અસરથી સમાપ્ત કરવામા આવે છે.

આપનો વિશ્વાસુ,
સહી/-

(દેવ ઋષિ જૈન)
મેનેજર
જી. જુનિયર હાઈસ્કૂલ, બાલ વિદ્યા મંદિર, એટા.

નકલ: માહિતી માટે

(૧) ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસર, એટા

(૨) ફાઇનાન્સ એન્ડ એકાઉન્ટ્સ ઓફિસર, બેસિક એજ્યુકેશન, એટા

સહી/-
(દેવ ઋષિ જૈન)
મેનેજર
જી. જુનિયર હાઈસ્કૂલ, બાલ વિદ્યા મંદિર, એટા."

સામાવાળા નંબર ૩ એ અલાહાબાદ સ્થિત હાઈકોર્ટ ઓફ જ્યુડિકેટર સમક્ષ રિટ અરજી દાખલ કરીને તારીખ ૧૦.૧૧.૨૦૦૧ ના બરતરફીના હુકમને પડકાર્યો હતો, જેનો નિર્ણય વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા તારીખ ૭.૧૨.૨૦૦૧ ના રોજ કરવામાં આવ્યો હતો.

અપીલકર્તા તરફે પ્રાથમિક વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો કે ઉત્તર પ્રદેશ રેકગ્રાઇન્ડ બેસિક સ્કૂલ્સ (જુનિયર હાઈસ્કૂલ્સ) (રિફ્રુટમેન્ટ એન્ડ કન્ડિશન્સ ઓફ સર્વિસીસ ઓફ ટીચર્સ) રૂલ્સ, ૧૯૭૮ ના રુલ ૧૬ ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને, રુલ ૧૬ ની જોગવાઈઓ બેસિક શિક્ષા પરિષદ દ્વારા

ચલાવવામાં આવતી સંસ્થાના શિક્ષકો અને હેડમાસ્ટરને લાગુ પડે છે અને ૧૯૭૮ ના નિયમો અનુસાર બરતરફી કે હટાવવાનો હુકમ એ અપીલપાત્ર હુકમ છે.

વિદ્વાન સિંગલ જજે વૈકલ્પિક ઉપાયની ઉપલબ્ધતા અંગેના પ્રાથમિક વાંધાને સ્વીકાર્યો અને તારીખ ૧૦.૧૧.૨૦૦૧ ના બરતરફીના હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરવાનો ઇનકાર કર્યો અને રિટ અરજી ફગાવી દીધી.

સામાવાળા નંબર ૩ એ, વિદ્વાન સિંગલ જજના હુકમથી નારાજ થઈને, અલાહાબાદ સ્થિત હાઈકોર્ટ ઓફ જ્યુડિકેટરની ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ સ્પેશિયલ અપીલ દાખલ કરી. ડિવિઝન બેંચના સદર હુકમમાં એ સમાવિષ્ટ કરવામાં આવ્યું હતું કે સંચાલક મંડળ દ્વારા તપાસ કર્યા પછી તારીખ ૧૦.૧૧.૨૦૦૧ ના હુકમ દ્વારા સામાવાળા નંબર ૩ ની સેવાઓ સમાપ્ત કરવામાં આવી હતી. સામાવાળા નંબર ૩ ની રજૂઆત એ હતી કે સંચાલક મંડળ દ્વારા પસાર કરાયેલ હુકમ ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસર પાસેથી મંજૂરી લીધા વિનાનો હતો, તેથી, તારીખ ૧૦.૧૧.૨૦૦૧ નો બરતરફીનો હુકમ શૂન્ય છે અને વિદ્વાન સિંગલ જજે રિટ અરજી ફગાવીને ગંભીર ભૂલ કરી હતી.

અપીલકર્તા સંસ્થા તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલે સિંગલ જજ સમક્ષ ખાસ રજૂઆત કરી હતી કે અપીલકર્તા એ જૈન સમુદાય દ્વારા ચલાવવામાં આવતી લઘુમતી સંસ્થા છે અને તેને તે રીતે માન્યતા આપવામાં આવી છે. તેથી, સામાવાળા નંબર ૩ ની સેવાઓ સમાપ્ત કરતા પહેલા ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસરની પૂર્વ મંજૂરી મેળવવાની કોઈ જરૂરિયાત નહોતી. અપીલકર્તા તરફે ઉપસ્થિત વકીલે વિદ્વાન સિંગલ જજનું ધ્યાન સક્ષમ અધિકારીઓ દ્વારા તારીખ ૨૫.૮.૧૯૭૬ ના રોજ પસાર કરાયેલા હુકમ તરફ દોર્યું હતું કે અપીલકર્તા સંસ્થા લઘુમતી સંસ્થા હતી. તારીખ ૨૫.૮.૧૯૭૬ નો હુકમ નીચે મુજબ છે:

"ડિસ્ટ્રિક્ટ ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ સ્કૂલની કચેરી, એટા

હુકમ નંબર બી.એસ.પી./૧૧૨૬૪/૭૬-૭૭ તારીખ ૨૫.૮.૧૯૭૬

હુકમ

તારીખ ૨૭.૭.૧૯૭૬ ની ભલામણોના આધારે, ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસર ગર્લ્સ જુનિયર હાઈસ્કૂલ, બાલ વિદ્યા મંદિર, એટાને ૨૦.૫.૧૯૭૫ ના રોજ અધિસૂચિત રેકર્ડાઈઝ્ડ બેસિક સ્કૂલ (રિફ્રેશમેન્ટ એન્ડ કન્ડિશન્સ ઓફ સર્વિસ ઓફ ટીચર્સ એન્ડ અધર કન્ડિશન્સ) રૂલ્સ, ૧૯૭૫ ના

વિનિયમ ૧૧ હેઠળ લઘુમતી સંસ્થા તરીકે જાહેર કરવામાં આવે છે કારણ કે આ સંસ્થાની સ્થાપના અને સંચાલન બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૦(૧) હેઠળ દર્શાવેલ લઘુમતી કેટેગરી દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યું છે.

સહી/ –
(રામ પ્રકાશ સિંહ)
ડિસ્ટ્રિક્ટ ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ સ્કૂલ, એટા

નંબર બી.ઈ.પી./ /૧૧૨૬૪/૭૬-૭૭ સદર તારીખ

માહિતી અને જરૂરી કાર્યવાહી માટે નકલ નીચે મુજબ રવાના કરવા મહેરબાની કરશો:–

(૧) ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસર, એટા તેમની કચેરીના પત્ર નંબર સી.એ.-૪૪૦૪/૧૨/બી.આર.ડી. લઘુમતી/૭૬-૭૭ તારીખ ૨૭.૭.૭૬ ના સંદર્ભમાં.

(૨) મેનેજર ગર્લ્સ જુનિયર હાઈસ્કૂલ, બાલ વિદ્યા મંદિર, એટા.

(૩) ડેપ્યુટી ડિરેક્ટર ઓફ એજ્યુકેશન, રીજન-II, આગ્રા.

(૪) રીજનલ ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ ગર્લ્સ સ્કૂલ રીજન-II, આગ્રા.

(૫) ડિરેક્ટર ઓફ એજ્યુકેશન, યુ.પી. પીરપુર હાઉસ, તિલક માર્ગ, લખનૌ.

સહી / –
(રામ પ્રકાશ સિંહ)
ડિસ્ટ્રિક્ટ ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ સ્કૂલ,
એટા"

ઉત્તર પ્રદેશ રેક્રુટમેન્ટ બેસિક સ્કૂલ (રિફ્રુટમેન્ટ એન્ડ કન્ડિશન્સ ઓફ સર્વિસ ઓફ ટીચર્સ એન્ડ અધર કન્ડિશન્સ) રૂલ્સ, ૧૯૭૫ નો રુલ ૧૧ નીચે મુજબ છે:

"૧૧. શિક્ષકોની બરતરફી અને હટાવવા. માન્યતા પ્રાપ્ત શાળાના શિક્ષક અથવા અન્ય કર્મચારીને બરતરફ કરવા, હટાવવા અથવા સેવાઓ સમાપ્ત કરવાનો કોઈ હુકમ બેસિક શિક્ષા અધિકારીની લેખિત પૂર્વ મંજૂરી વિના પસાર કરવામાં આવશે નહીં:

પરંતુ બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૦ ના કલમ (૧) માં ઉલ્લેખિત લઘુમતી દ્વારા સ્થાપિત અને સંચાલિત માન્યતા પ્રાપ્ત શાળાઓના કિસ્સામાં, આવા હુકમ માટે બેસિક શિક્ષા અધિકારીની મંજૂરીની જરૂર રહેશે નહીં પરંતુ તેમને અહેવાલ મોકલવામાં આવશે."

એ ઉલ્લેખ કરવો પ્રાસંગિક હોઈ શકે છે કે ગર્લ્સ જુનિયર હાઈસ્કૂલ બાલ વિદ્યા મંદિર, એટા લઘુમતી સંસ્થાની ચકાસણી અંગે ડિસ્ટ્રિક્ટ ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ સ્કૂલ,

એટા દ્વારા બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસર, એટાને મોકલવામાં આવેલ તારીખ
૭.૩.૨૦૦૩ નો પત્ર નીચે મુજબ છે:

"પ્રેષક,

ડિસ્ટ્રિક્ટ ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ સ્કૂલ, એટા.

પ્રતિ,

બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસર, એટા.

પત્ર નંબર / ૨૦૦૨-૦૩

તારીખ ૭.૩.૨૦૦૩

વિષય: ગર્લ્સ જુનિયર હાઈસ્કૂલ બાલ વિદ્યા મંદિર, એટા લઘુમતી સંસ્થાની
ચકાસણી અંગે.

સાહેબ,

ઉપરોક્ત બાબતમાં મહેરબાની કરીને તમારી કચેરીના પત્ર બી.એસ.
૭૪૯૩/૨૦૦૨-૦૩ તારીખ ૨૪.૨.૨૦૦૩ નું અવલોકન કરશો.

આ કચેરી દ્વારા ર.૯.૨૦૦૨ ના રોજ આ અંગે પરિસ્થિતિ સ્પષ્ટ કરવામાં આવી છે, જ્યારે તત્કાલીન ડિસ્ટ્રિક્ટ ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ સ્કૂલ, એટા તત્કાલીન નિયમો અનુસાર ઉપરોક્ત શાળાને લઘુમતી સંસ્થા તરીકે જાહેર કરવા કે નહીં તે માટે સક્ષમ સત્તાધિકારી હતા? આ અંગે જણાવવામાં આવે છે કે, મધ્યમ ૧૦ ના શિર્ષક "લઘુમતી સંસ્થા" ના પેરા ૩ મુજબ, જેની ફોટો કોપી બિડાણ છે, તત્કાલીન ડિસ્ટ્રિક્ટ ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ સ્કૂલ લઘુમતી સંસ્થા નક્કી કરવા માટે સક્ષમ સત્તાધિકારી હતા.

તદનુસાર અવગત થશો અને જરૂરી કાર્યવાહી કરશો.

સહી/ –

૭.૩.૨૦૦૩

(કે. એન. કનોજિયા)

ડિસ્ટ્રિક્ટ ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ સ્કૂલ,
એટા.

બિડાણ: ઉપર મુજબ."

અપીલકર્તા સંસ્થાના જણાવ્યા અનુસાર, તેમાં સ્પષ્ટપણે ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસર સંસ્થાના લઘુમતી દરજ્જા અંગે નિર્ણય લેવા માટે સક્ષમ હતા. અલાહાબાદ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચે સ્પેશિયલ અપીલ ૧૨૦૭ / ૨૦૦૧ માં, પક્ષકારોને સાંભળ્યા પછી, નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું:

"સંસ્થાને લઘુમતી સંસ્થાનો દરજ્જો આપવામાં આવ્યો છે, તેથી ૧૯૭૮ ના નિયમોના રુલ ૧૫ ના પ્રોવાઈસોને ધ્યાનમાં રાખીને લઘુમતી સંસ્થામાં શિક્ષકની સેવાઓ સમાપ્ત કરવા માટે ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસરની કોઈ પૂર્વ મંજૂરી લેવાની જરૂર નથી."

સામાવાળા નંબર ૩ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ અપીલ તારીખ ૧૩.૧૧.૨૦૦૨ ના હુકમથી ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

રિટ અરજી નંબર ૧૫૨૫ / ૨૦૦૩ ની પછીની કાર્યવાહીમાં, અલાહાબાદ હાઈકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજે ૧૦.૪.૦૩ ના રોજ, સ્પેશિયલ અપીલ નંબર ૧૨૦૭ / ૨૦૦૧ માં સદર કોર્ટની ડિવિઝન બેંચના સદર ચુકાદાને સંપૂર્ણપણે અણદેખ્યો કરીને, (જેનાથી તેઓ બાધ્ય હતા), ચુકાદામાં અવલોકન કર્યું હતું કે સ્પેશિયલ અપીલમાં કોર્ટે સંસ્થાના લઘુમતી દરજ્જા અંગેના પ્રશ્ન પર વિચાર કર્યો ન હતો. વિદ્વાન સિંગલ જજનું આ અવલોકન તદ્દન અસમર્થનીય છે.

આ કેસમાં વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા અપનાવવામાં આવેલો અભિગમ કાયદાના સ્થાપિત સિદ્ધાંતની વિરુદ્ધ છે. કાયદો સુસંગત અને સ્પષ્ટ છે કે હાઈકોર્ટના સિંગલ જજ ડિવિઝન બેંચના નિર્ણયથી બાધ્ય છે.

ડિવિઝન બેંચ દ્વારા લેવાયેલા મંતવ્યના સમર્થનમાં પૂરતી સામગ્રી અસ્તિત્વમાં છે. નિર્ણીત કેસો અને અન્ય સંબંધિત સામગ્રીના સંદર્ભોનું પુનરાવર્તન કરવું અમે યોગ્ય માનીએ છીએ.

મધ્યપ્રદેશ સરકારે, તારીખ ૨૯.૫.૨૦૦૧ ની અધિસૂચના દ્વારા, મધ્યપ્રદેશ રાજ્યમાં જૈન સમુદાયને લઘુમતી સમુદાય તરીકે જાહેર કર્યો.

બંધારણના ઘડવૈયાઓએ અસ્પષ્ટપણે જૈનોને લઘુમતી સમુદાય તરીકે માન્યતા આપી હતી જેમ કે બંધારણ સભાની કાર્યવાહી પરથી સ્પષ્ટ થાય છે. જૈનો લઘુમતી સમુદાય છે તે ધ્યાનમાં રાખીને, બંધારણ સભાની લઘુમતી સલાહકાર સમિતિમાં જૈન સમુદાયના એક પ્રતિનિધિને લેવામાં આવ્યા હતા.

૩ જુ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૪૯ ના રોજ, અલાહાબાદ ખાતે એક જાહેર સભાને સંબોધતા, ભારતના પ્રથમ વડા પ્રધાન શ્રી જવાહર લાલ નેહરુએ કહ્યું હતું. અમે સદર ભાષણમાંથી કેટલીક પંક્તિઓ ટાંકીએ છીએ –

"કોઈ શંકા નથી કે ભારતમાં હિન્દુઓની વિશાળ બહુમતી છે, પરંતુ તેઓ એ હકીકત ભૂલી શક્યા નથી કે ત્યાં લઘુમતીઓ પણ હતી – મુસ્લિમો,

પારસીઓ, ખ્રિસ્તીઓ, સિખો અને જૈનો. જો ભારતને હિન્દુ રાષ્ટ્ર તરીકે સમજવામાં આવે, તો તેનો અર્થ એ થાય કે લઘુમતીઓ આ દેશના સો ટકા નાગરિકો નથી."

સદર ભાષણ તારીખ ૫.૯.૧૯૪૯ ના અંગ્રેજી દૈનિક સમાચાર પત્ર 'ધી સ્ટેટ્સમેન' માં અહેવાલ થયેલું હતું.

૩૧ મી જાન્યુઆરી, ૧૯૫૦ ના રોજ, ભારતના તત્કાલીન વડા પ્રધાનના પી.પી.એસ. એ તત્કાલીન વડા પ્રધાન વતી જૈન ડેપ્યુટેશનને એક પત્ર મોકલ્યો હતો, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

"૨૫ મી જાન્યુઆરી, ૧૯૫૦ ના રોજ વડા પ્રધાનને મળેલા જૈનોના કેટલાક પ્રતિનિધિઓના ડેપ્યુટેશનના સંદર્ભમાં, મને એ કહેવાનો નિર્દેશ થયો છે કે જૈનો માટે તેમના ધર્મ અને સમુદાયના ભવિષ્ય અંગે કોઈ પણ આશંકા રાખવાનું કોઈ કારણ નથી. તમારા ડેપ્યુટેશને બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૫, સ્પષ્ટીકરણ II તરફ ધ્યાન દોર્યું હતું. આ સ્પષ્ટીકરણ માત્ર સદર અનુચ્છેદમાં જોગવાઈના મર્યાદિત હેતુ માટે અર્થઘટનનો એક નિયમ નક્કી કરે છે અને જેમ તમે નોંધશો, તેમાં માત્ર જૈનોનો જ નહીં પરંતુ બૌદ્ધો અને સિખોનો પણ ઉલ્લેખ છે. તેથી તે સ્પષ્ટ છે, એવું વિચારવાનું

કોઈ કારણ નથી કે જૈનોને હિન્દુ તરીકે ગણવામાં આવે છે. એ સાચું છે કે જૈનો કેટલીક રીતે હિન્દુઓ સાથે ગાઢ રીતે જોડાયેલા છે અને તેમની ઘણી બાબતો સમાન છે, પરંતુ તેમાં કોઈ શંકા હોઈ શકે નહીં કે તેઓ એક અલગ ધાર્મિક સમુદાય છે અને બંધારણ આ સુવિખ્યાત સ્થિતિને કોઈ પણ રીતે અસર કરતું નથી.

આપનો વિશ્વાસુ,
સહી.
એ. વી. પાઈ
વડા પ્રધાનના મુખ્ય અંગત સચિવ"

ભારતના ભૂતપૂર્વ રાષ્ટ્રપતિ ડૉ. એસ. રાધાકૃષ્ણને તેમના વિખ્યાત પુસ્તક "ઇન્ડિયન ફિલોસોફી વોલ્યુમ I" માં નીચે મુજબ ઉલ્લેખ કર્યો છે:

"ભાગવત પુરાણ એ મંતવ્યને ટેકો આપે છે કે ઋષભદેવ જૈન ધર્મના સ્થાપક હતા. એવા પુરાવા છે કે ઈ.સ. પૂર્વે પહેલી સદી જેટલા જૂના સમયમાં પ્રથમ તીર્થંકર ઋષભદેવની પૂજા કરનારા લોકો હતા. એમાં કોઈ શંકા નથી કે વર્ધમાન મહાવીર કે પાર્શ્વનાથ પહેલાં પણ જૈન ધર્મ પ્રચલિત હતો. યજુર્વેદમાં ત્રણ તીર્થંકરો – ઋષભ, અજિતનાથ અને અરિષ્ટનેમિના નામોનો ઉલ્લેખ છે."

એક જાણીતા જર્મન ઓરિએન્ટલ વિદ્વાન, ડૉ. હર્મન જેકોબીએ ધર્મોના ઇતિહાસ માટેની ૩ જી ઇન્ટરનેશનલ કોંગ્રેસ સમક્ષ નીચે મુજબ ઉલ્લેખ કર્યો હતો:

"નિષ્કર્ષમાં મને મારી એ ખાતરી દર્શાવવા દો કે જૈન ધર્મ એ એક મૂળ વ્યવસ્થા છે, જે અન્ય તમામથી તદ્દન અલગ અને સ્વતંત્ર છે અને તેથી પ્રાચીન ભારતમાં દાર્શનિક વિચાર અને ધાર્મિક જીવનના અભ્યાસ માટે તે ખૂબ મહત્વ ધરાવે છે." (આ વોલ્યુમ ૨, પૃષ્ઠ ૬૬ ઓક્સફોર્ડમાં ઉલ્લેખિત હતું.)

પંડિત જવાહર લાલ નેહરુએ તેમના વિખ્યાત પુસ્તક "ડિસ્કવરી ઓફ ઇન્ડિયા" માં નીચે મુજબ ઉલ્લેખ કર્યો છે:

"બૌદ્ધ ધર્મ અને જૈન ધર્મ ચોક્કસપણે હિન્દુ ધર્મ અથવા વેદિક ધર્મ પણ નહોતા. છતાં તેઓ ભારતમાં ઉદ્ભવ્યા અને ભારતીય જીવન, સંસ્કૃતિ અને તત્વજ્ઞાનના અવિભાજ્ય અંગો હતા. ભારતમાં બૌદ્ધ અથવા જૈન એ ભારતીય વિચાર અને સંસ્કૃતિની સો ટકા નીપજ છે, છતાં બંનેમાંથી કોઈ પણ ધર્મથી હિન્દુ નથી. તેથી, ભારતીય સંસ્કૃતિને હિન્દુ સંસ્કૃતિ તરીકે દર્શાવવી એ તદ્દન ગેરમાર્ગે દોરનારું છે."

જેમ કે એક અગ્રણી જૈન વિદ્વાન ડો. જ્યોતિ પ્રસાદ જૈને તેમના ગ્રંથ "જૈનિઝમ-ધ ઓલ્ડેસ્ટ લિવિંગ રિલીજન" માં ઉલ્લેખ કર્યો છે:

"હકીકતમાં, એવા કોઈ નક્કર પુરાવા નથી જે દર્શાવે કે જૈન ધર્મ વૈદિક ધર્મમાંથી અથવા તેના પછીના કોઈ વિકાસમાંથી, અમુક ચોક્કસ સમયે અલગ થયો હતો, કે બંને વ્યવસ્થાના મૂળભૂત સિદ્ધાંતો અને આવશ્યક સુવિધાઓ વચ્ચે કોઈ નોંધપાત્ર સામ્યતા નથી, જે તે શક્યતાને ટેકો આપી શકે. જૈન ધર્મ તેના સંપૂર્ણ અહિંસક-પંથ, જીવંત વિશ્વાસ, તેની સૂક્ષ્મ અને વિશિષ્ટ કર્મ થિયરી, સર્જક અને સર્જન થિયરીના તેના અસ્વીકાર અને તેના જેવા સાથે, માત્ર એક મૂળ વ્યવસ્થા નથી પરંતુ અન્ય તમામ વ્યવસ્થાઓથી તદ્દન સ્વતંત્ર પણ છે. તેના ઉદ્ભવમાં, તે માત્ર બિન-આર્ય અને પૂર્વ-આર્ય નથી, જે અર્થમાં આ શબ્દો હવે સામાન્ય રીતે સમજાય છે, પરંતુ તે આદિમ અને તદ્દન સ્વદેશી પણ છે."

શ્રીમતી એમ. આર. ગુસેવા, [યુ.એસ.એસ.આર. ની એકેડેમી ઓફ સાયન્સિસના ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ એથનોગ્રાફીમાં હિસ્ટોરિકલ સાયન્સિસના ઉમેદવાર અને જવાહરલાલ નેહરુ પુરસ્કાર વિજેતા (૧૯૭૩)] દ્વારા લખાયેલ જૈન ધર્મ પરના એક જાણીતા પુસ્તકમાં જૈન ધર્મના ઐતિહાસિક અને વંશીય મૂળનો ખુલાસો કરવામાં આવ્યો છે, જેમાં પ્રાચીન કાળથી જૈન સમુદાયના

વિકાસને શોધી કાઢવામાં આવ્યો છે અને ભારતીય સાહિત્ય અને કલામાં જૈન યોગદાનનું મૂલ્યાંકન કરવામાં આવ્યું છે. વિશિષ્ટ રીતે પુસ્તક એ મુદ્દો બનાવે છે કે જૈન ધર્મમાં એવી નોંધપાત્ર વિશિષ્ટ સુવિધાઓ છે જે જૈન ધર્મને બ્રાહ્મણવાદની એક શાખા તરીકે ગણવાની કોઈ શક્યતા આપતી નથી.

સંયુક્ત રાષ્ટ્રમાં તીવ્ર ચર્ચાસ્પદ મુદ્દાઓમાંથી એક એ વ્યાખ્યાયિત કરવાનો પ્રશ્ન હતો કે 'લઘુમતી' શું બનાવે છે? ઘણી પ્રસ્તાવિત વ્યાખ્યાઓ પર વિચાર કરવા ઉપરાંત, સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સમક્ષ બે અધિકૃત વ્યાખ્યાઓ હતી. પી.સી.આઈ.જે. (જુલાઈ ૩૧, ૧૯૩૦ ના સલાહકારી અભિપ્રાયમાં) ગ્રીકો-બલ્ગેરિયન કમ્યુનિટીઝ કેસમાં સમુદાયને આ રીતે વ્યાખ્યાયિત કર્યો હતો:

"પરંપરા મુજબ, 'સમુદાય' એ આપેલ દેશ અથવા વિસ્તારમાં રહેતા વ્યક્તિઓનો એક સમૂહ છે, જેઓ પોતાની જાતિ, ધર્મ, ભાષા અને પરંપરાઓ ધરાવે છે અને સદર પરંપરાઓને જાળવી રાખવા, તેમની પૂજાના સ્વરૂપને જાળવી રાખવા, તેમના બાળકોને તેમની જાતિના ભાવના અને પરંપરાઓ અનુસાર શિક્ષણ અને ઉછેરની ખાતરી કરવા અને એકબીજાને પરસ્પર સહાય પૂરી પાડવાના હેતુથી એકતાના વસવાટમાં જાતિ, ધર્મ, ભાષા અને પરંપરાઓની આ ઓળખ દ્વારા એકજુટ થયેલા છે."

કર્ણાટક સરકારે તારીખ ૧૨.૬.૧૯૯૬ ના પરિપત્ર દ્વારા જૈનોને પછાત વર્ગમાં ગણાવ્યા હતા. સદર પરિપત્ર નીચે મુજબ વંચાય છે:

"ગવર્નમેન્ટ ઓફ કર્ણાટક નંબર એસ.ડબલ્યુ.ડી. ૮૪ બી.સી.એ. ૯૬

કર્ણાટક ગવર્નમેન્ટ સેક્રેટરીએટ-૨

બહુમાળી મ હિસ બિલ્ડિંગ બેંગલોર, તારીખ ૧૨-૦૬-૧૯૯૬

પરિપત્ર

વિષય:- જૈન દિગંબર સમુદાયના ઉમેદવારોને પછાત વર્ગનું પ્રમાણપત્ર આપવા અંગે.

સરકારી હુકમ નંબર એસ.ડબલ્યુ.ડી. ૧૫૦ બી.સી.એ. ૯૪ તારીખ ૧૭-૯-૯૪ માં પ્રકાશિત પછાત વર્ગના સમુદાયોની યાદીમાં, જૈન (દિગંબર) સમુદાયને કેટેગરી III (બી) માં સમાવવામાં આવ્યો છે. જૈન સમુદાયના વિવિધ મંડળો તરફથી મળેલ રજૂઆતો અને કેટલાક ડેપ્યુટી કમિશનરો અને તહસીલદારો દ્વારા આ અંગે માંગવામાં આવેલી સ્પષ્ટતાઓ પર વિચાર કર્યા પછી, એવો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે કે જૈન (દિગંબર) સમુદાયના ઉમેદવારો

તેમના દ્વારા વિશ્વસનીય દસ્તાવેજો રજૂ કર્યા પછી જ કેટેગરી III (બી) હેઠળ અનામત માટે પાત્ર બને છે. સંબંધિત ઉમેદવારે, દસ્તાવેજ પુરાવા દ્વારા અથવા સાક્ષી દ્વારા સાબિત કરવું જોઈએ કે તે, તેના પિતા અથવા તેમના પૂર્વજો જૈન (દિગંબર) સમુદાયના છે. એવા કિસ્સાઓમાં કે જ્યાં દસ્તાવેજોમાં જૈન (દિગંબર) નો સ્પષ્ટપણે ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી, આવા પ્રમાણપત્રો જારી કરવા માટે સક્ષમ અધિકારી અથવા તપાસ કરનાર અધિકારીએ સ્થાનિક તપાસ કરવી જોઈએ અને જો તેઓ આ પ્રકારની તપાસ દરમિયાન ઉમેદવારોના દાવાઓની ચોક્કસાઈ વિશે સંતોષ અનુભવે તો જ તેમણે પ્રમાણપત્રો જારી કરવા જોઈએ. જોકે, તેમણે પ્રમાણપત્ર જારી કરતા પહેલા તેમની તપાસની સ્પષ્ટ અને વિગતવાર કાર્યવાહી તૈયાર કરવી જોઈએ. અનામતના નિયમોનું ઉલ્લંઘન કરીને જાતિ પ્રમાણપત્રો/તપાસ પ્રમાણપત્રો જારી કરનાર અધિકારીઓ સામે શિસ્તભંગના પગલાં લેવામાં આવશે.

સહી / –
(બી. એસ. રુકમણી)
અંડર સેક્રેટરી ટુ ગવર્નમેન્ટ
સોશિયલ વેલફેર ડિપાર્ટમેન્ટ"

ઇન રી: કેરળ એજ્યુકેશન બિલ, ૧૯૫૭ માં એ.આઇ.આર. ૧૯૫૮ એસ.સી. ૯૫૬ માં અહેવાલ થયેલ, સર્વોચ્ચ અદાલતે "લઘુમતી" શબ્દના શાબ્દિક અર્થને સંખ્યાત્મક રીતે ૫૦% કરતાં ઓછો માનીને સ્વીકાર્યો.

જી. ટી. બેટાની દ્વારા લિખિત ધ એન્સાયક્લોપીડિયા ઓફ વર્લ્ડ રિલીજિયન્સ માં જૈન ધર્મને અન્ય ધર્મોથી સ્વતંત્ર દર્શાવવામાં આવ્યો હતો. સદર એન્સાયક્લોપીડિયા અનુસાર, જૈન ધર્મ બૌદ્ધ ધર્મ જેટલો જ જૂનો છે, જો તેનાથી સહેજ જૂનો ન હોય તો, અને તેણે બ્રાહ્મણ તપસ્વીતાના સમાન વિકાસ અને બ્રાહ્મણશાહી અત્યાચાર સામેની પ્રતિક્રિયામાં તેનો ઉદય લીધો હતો.

એન્સાયક્લોપીડિયા બ્રિટાનીકા જૈન ધર્મને નીચેના શબ્દોમાં વ્યાખ્યાયિત કરે છે:

"જૈન ધર્મ" ભારતમાં એક ધર્મ અને તત્ત્વજ્ઞાન છે, જેની સ્થાપના ઈ.સ. પૂર્વે ૬ હી સદીમાં વર્ધમાન મહાવીર – જિનો (વિજેતાઓ) ના ૨૪ મા, અથવા મહાન ધાર્મિક હસ્તીઓ દ્વારા કરવામાં આવી હતી જેમના ઉદાહરણ પર સદર સમયગાળાના ઓર્થોડોક્સ વેદિક (પ્રારંભિક હિન્દુ ધાર્મિક વિધિ) સામે વિરોધમાં ધર્મ કેન્દ્રિત છે. જૈન ધર્મ, જે સર્જક ઈશ્વરમાં વિશ્વાસને સમર્થન આપતો નથી, તે તેના નૈતિક મુખ્ય ભાગ તરીકે અહિંસા, અથવા તમામ જીવંત પ્રાણીઓને નુકસાન ન પહોંચાડવાનો સિદ્ધાંત ધરાવે છે, અને તેના ધાર્મિક આદર્શ તરીકે મનુષ્યના સ્વભાવની પૂર્ણતા ધરાવે છે, જે મુખ્યત્વે સાધુ અને તપસ્વી જીવન દ્વારા પ્રાપ્ત કરવાની હોય છે."

ડો. રાધાકૃષ્ણન, જેમણે ધી કલ્ચરલ હેરીટેજ ઓફ ઇન્ડિયાના છઠ્ઠા વોલ્યુમનું સંપાદન કર્યું હતું, તેમણે નીચે મુજબ ઉલ્લેખ કર્યો છે:

"જૈનો તેમના ધર્મ માટે ખૂબ પ્રાચીનતાનો દાવો કરે છે. તેમના સૌથી પ્રારંભિક પ્રબોધક ઋષભદેવ હતા. વિષ્ણુ અને ભાગવત પુરાણોમાં પણ જેમનો ઉલ્લેખ ખૂબ દૂરના ભૂતકાળના તરીકે કરવામાં આવ્યો છે. પ્રારંભિક બ્રાહ્મણ સાહિત્યમાં એક ધાર્મિક સંપ્રદાયના અસ્તિત્વના નિશાનો મળી આવે છે, જેણે વેદોની સત્તા અને પશુ બલિદાનની સંસ્થા સામે સખત વિરોધ કર્યો હતો. જૈન પરંપરા અનુસાર, મહાભારત યુદ્ધના સમયે, આ સંપ્રદાયનું નેતૃત્વ નેમિનાથ કરી રહ્યા હતા, જેઓ કૃષ્ણ જેવા જ યાદવ પરિવારના હોવાનું કહેવાય છે અને જેમને બાવીસમા તીર્થંકર તરીકે માન્યતા આપવામાં આવી છે. આ સંપ્રદાયે ઈ.સ. પૂર્વે આઠમી સદી દરમિયાન વારાણસીમાં જન્મેલા ત્રેવીસમા તીર્થંકર પાર્શ્વનાથ હેઠળ ખાસ તાકાત ભેગી કરી હતી. આ સંપ્રદાયને આપણે શ્રમણ સંઘ કહી શકીએ (વેદિક સંપ્રદાયથી અલગ), જે પાછળથી અનુક્રમે મહાવીર અને બુદ્ધ હેઠળ જૈન અને બૌદ્ધ સંપ્રદાયોમાં વિભાજિત થયો."

ડો. રાજ બલી પાંડેના પુસ્તક "હિન્દુ ધર્મ કોશ" અનુસાર જૈન ધર્મને અત્યંત પ્રાચીન કાળથી ભારતીય રાજનીતિમાં અસ્તિત્વ ધરાવતા એક અલગ

ધાર્મિક સંપ્રદાય તરીકે વર્ણવવામાં આવ્યો છે અને તે વેદિક તત્ત્વજ્ઞાનના ધાર્મિક વિધિઓના વિરોધમાં હતો. તેમના મતે, જૈન ધર્મ ભારતમાં ઓછામાં ઓછા ઈ.સ. પૂર્વે ૭૦૦ થી અસ્તિત્વમાં છે.

વિદ્વાન સિંગલ જજના જણાવ્યા અનુસાર, લઘુમતી દરજ્જો માત્ર યુ. પી. બેસિક શિક્ષા પરિષદ દ્વારા જ આપી શકાય અને સદર પરિષદ દ્વારા અપીલકર્તા સંસ્થાને તે આપવામાં આવ્યો ન હોવાથી, અપીલકર્તા સંસ્થા ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસરની પૂર્વ પરવાનગી વિના સામાવાળા નંબર ૩ ની સેવાઓ સમાપ્ત કરી શકતી નથી. આ હુકમથી નારાજ થઈને અપીલકર્તાએ આ કોર્ટ સમક્ષ હાલની અપીલ દાખલ કરી છે.

આ કોર્ટે, ૧૧.૭.૨૦૦૩ ના રોજ, નોટિસ જારી કરતી વખતે નિર્દેશ આપ્યો હતો કે સદર તારીખ મુજબની સ્થિતિ આગામી હુકમ સુધી જાળવી રાખવામાં આવશે. ૫.૧૨.૨૦૦૩ ના રોજ આ કોર્ટે, પરવાનગી આપતી વખતે, પક્ષકારોને સ્થિતિ જાળવી રાખવાનું ચાલુ રાખવા નિર્દેશ આપ્યો હતો.

આ અપીલમાં અપીલકર્તાએ કાયદાનો એક સબ્સ્ટેન્શિયલ પ્રશ્ન ઉપસ્થિત કર્યો. અપીલકર્તાએ એવી દલીલ કરી હતી કે ડિવિઝન બેંચના ચુકાદાને ધ્યાનમાં રાખીને શું હાઈકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજ માટે તેના તારીખ ૧૦.૪.૨૦૦૩ ના

ચુકાદા દ્વારા વિપરીત મંતવ્ય લેવાનું ખુલ્લું હતું. ડિવિઝન બેંચે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું:

"પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલને સાંભળ્યા પછી અમને જણાયું કે એ વિવાદસ્પદ નથી કે અપીલકર્તા રિટ અરજદાર માન્યતા પ્રાપ્ત બેસિક શાળામાં શિક્ષક તરીકે કામ કરતા હતા. સંસ્થાને લઘુમતી સંસ્થાનો દરજ્જો આપવામાં આવ્યો છે, તેથી ૧૯૭૮ ના નિયમોના રુલ ૧૫ ની જોગવાઈને ધ્યાનમાં રાખીને લઘુમતી સંસ્થામાં શિક્ષકની સેવાઓ સમાપ્ત કરવા માટે ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસરની કોઈ પૂર્વ મંજૂરી લેવાની જરૂર નથી."

સદર હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચના સદર સ્પષ્ટ તારણોને ધ્યાનમાં રાખીને, સદર હાઈકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજ વિપરીત મંતવ્ય લઈ શક્યા ન હોત. વિદ્વાન સિંગલ જજ સદર હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચના ચુકાદાથી બાધ્ય હતા.

એ વિવાદસ્પદ નથી કે જૈન સમુદાય દ્વારા સ્થાપિત અને સંચાલિત સંસ્થા જેને રાજ્ય સરકાર દ્વારા તેની સ્થાપનાની તારીખથી સતત ૨૫ વર્ષ સુધી લઘુમતી તરીકે માન્યતા આપવામાં આવી છે, શું સદર લાભને ડિવિઝન બેંચના વિશિષ્ટ તારણને અણદેખુ કરનાર વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા રદબાતલ કરી શકાય. અપીલકર્તાએ એવો પ્રશ્ન પણ ઉપસ્થિત કર્યો કે સામાવાળા નંબર ૩,

જેઓ પોતે લઘુમતી સંસ્થાનો લાભ મેળવ્યા પછી શિક્ષક તરીકે કામ કરતા હતા, તેમને એવો બચાવ લેવાની પરવાનગી આપી શકાય કે તે લઘુમતી સંસ્થા નથી અને સામાવાળા નંબર ૩ નું આપું કૃત્ય એસ્ટોપલ અને એકિવસેન્સના સિદ્ધાંતોની વિરુદ્ધ હશે. અપીલમાં એવો પણ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે સામાવાળા નંબર ૩ ની નીમણૂક ૧૯૮૨ માં અપીલકર્તા સંસ્થામાં શિક્ષક તરીકે આ આધારે કરવામાં આવી હતી કે આ સંસ્થા એક લઘુમતી સંસ્થા હતી અને તેમની નીમણૂકને ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસર દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવી નહોતી કારણ કે લઘુમતી સંસ્થા માટે તેની જરૂર નહોતી. અપીલકર્તાએ એવી પણ રજૂઆત કરી હતી કે સામાવાળા નંબર ૩ ને એવી દલીલ કરવાની પરવાનગી આપી શકાય નહીં કે તેમની સેવાઓ સમાપ્ત કરવા માટે બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસરની મંજૂરી જરૂરી છે. અપીલકર્તાએ એ પણ સમાવિષ્ટ કર્યું કે શું અપીલકર્તા સંસ્થા અને અન્ય સંસ્થાઓ જેને તારીખ ૨૫.૮.૧૯૭૬ ના પત્ર દ્વારા ડિસ્ટ્રિક્ટ ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ સ્કૂલ, એટા નામના સમાન સત્તાધિકારી દ્વારા લઘુમતી સંસ્થાઓ તરીકે વિધિવત માન્યતા આપવામાં આવી છે અને અપીલકર્તા સંસ્થાના લઘુમતી સંસ્થા તરીકેના દરજ્જાને આ આધારે વંચિત કરવો કે ડિસ્ટ્રિક્ટ ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ સ્કૂલ માન્યતા આપવા માટે સક્ષમ સત્તાધિકારી નથી, જ્યારે સદર સત્તાધિકારી દ્વારા માન્યતા પ્રાપ્ત અન્ય સંસ્થાઓને લઘુમતી સંસ્થાઓ તરીકે ચાલુ રાખવાની પરવાનગી આપવી એ બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ હેઠળ ભેદભાવપૂર્ણ રહેશે નહીં. અપીલમાં એવો પણ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે

વિદ્વાન સિંગલ જજે તારીખ ૨૦.૪.૧૯૭૧ ના પરિપત્ર પર આધાર રાખીને કાયદાની ગંભીર ભૂલ કરી છે જે યુ.પી. બેસિક એજ્યુકેશન એક્ટ ૧૯૭૨ ની જોગવાઈઓ દ્વારા શાસિત શાળાઓને લાગુ કરી શકાય નહીં.

અપીલકર્તાએ રજૂઆત કરી હતી કે પ્રાસંગિક તારીખે જુનિયર હાઈસ્કૂલોની માન્યતા માટે સ્થાનિક લોકોની સગવડ માટે એક માન્યતા સમિતિની રચના કરવામાં આવી હતી, જેના અધ્યક્ષ તરીકે ડિરેક્ટર ઓફ ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ સ્કૂલ (ટૂંકમાં ડી.આઈ.ઓ.એસ.) ની નીમણૂક કરવામાં આવી હતી. અપીલકર્તા સંસ્થાએ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસર પાસે લઘુમતી સંસ્થા તરીકે માન્યતા માટે અરજી કરી હતી. કારણ કે તે સંસ્થાની માન્યતા સંબંધિત પણ હતું, બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસરે અરજી ડી.આઈ.ઓ.એસ. ને મોકલી આપી હતી. ડી.આઈ.ઓ.એસ. એ સંસ્થાને લઘુમતી સંસ્થા તરીકે માન્યતા આપી હતી. હવે, સદર હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચના તારણોને અણદેખ્યા કરવાનું પસંદ કરનાર હાઈકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા સદર દરજ્જો છીનવી શકાય નહીં.

અપીલના જવાબમાં, સામાવાળા નંબર ૧ અને ૨ વતી ડો. આર. કે. દુબે, જિલ્લા બેસિક શિક્ષા અધિકારી, એટા દ્વારા એક અલગ સામા સોગંદનામું દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં પ્રાથમિક વાંધો લેવામાં આવ્યો છે કે આ અપીલ ટકવાપાત્ર નથી કારણ કે અલાહાબાદ હાઈકોર્ટ રૂલ્સના ચેપ્ટર IX રુલ ૧૦ સાથે

વાંચવામાં આવતા ચેપ્ટર VIII રુલ ૫ હેઠળ, રિટ અરજદારે ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ સ્પેશિયલ અપીલના ઉપાયનો ઉપયોગ કરવાનો હતો અને સ્પેશિયલ અપીલના ઉપાયનો ઉપયોગ કર્યા વિના, આ કોર્ટ સમક્ષ આ અપીલ ધ્યાને લઈ શકાય નહીં. સામા સોગંદનામામાં એવી પણ રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે લઘુમતી સંસ્થા હોવાનો દાવો કરનાર મેનેજમેન્ટે આવા દરજ્જાની મંજૂરી માટે અરજી કરવી પડતી હતી. સામાવાળા નંબર ૧ અને ૨ એ ઇનકાર કર્યો હતો કે અપીલકર્તાને લઘુમતી સંસ્થા તરીકે ગણવા માટે કોઈ અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી. સામા સોગંદનામામાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે યુ.પી. બેસિક એજ્યુકેશન એક્ટ, ૧૯૭૨ અને તેના હેઠળ બનાવેલા નિયમોમાં લઘુમતી સંસ્થાનો દરજ્જો આપવા માટે અરજી કરવાની વિશિષ્ટ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. સક્ષમ સત્તાધિકારીને સંતોષ થાય કે કોઈ સંસ્થા લઘુમતી સંસ્થાનો દરજ્જો આપવા માટેની કસોટીઓ પૂરી કરે છે તે પછી જ તે અંગે હુકમ પસાર કરવામાં આવે છે. જવાબ સોગંદનામામાં એવો પણ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે લઘુમતી સંસ્થાનો મુદ્દો યુ.પી. બેસિક શિક્ષા પરિષદ દ્વારા નક્કી કરવાનો હતો અને ડિરેક્ટોરેટ ઓફ ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ સ્કૂલ્સ દ્વારા નહીં. સામા સોગંદનામામાં એ પણ સમાવિષ્ટ છે કે ડિરેક્ટોરેટ ઓફ ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ સ્કૂલ્સ એ યુ.પી. બેસિક એજ્યુકેશન એક્ટ, ૧૯૭૨ હેઠળ ગઠિત સત્તાધિકારી નહોતા, પરંતુ યુ.પી. ઇન્ટરમીડિએટ એજ્યુકેશન એક્ટ હેઠળના સત્તાધિકારી હતા અને જુનિયર હાઈસ્કૂલ અથવા

બેસિક સ્કૂલને લઘુમતી સંસ્થા તરીકે માન્યતા આપવા માટે સક્ષમ નહોતા. આવો દરજ્જો બોર્ડ ઓફ બેસિક એજ્યુકેશન દ્વારા આપી શકાય છે.

સામાવાળા નંબર ૩ દ્વારા પણ એક અલગ સામા સોગંદનામું દાખલ કરવામાં આવ્યું છે, જેમાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે મૂળ રીતે સંસ્થાની નોંધણી ૭.૩.૧૯૬૯ ના રોજ કરવામાં આવી હતી અને નોંધણીનું નવીકરણ ૬.૧૦.૨૦૦૧ ના રોજ કરવામાં આવ્યું હતું અને ત્યારબાદ શાળાના મેનેજમેન્ટમાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો હતો. હવે આ સંસ્થા જૈન પરિવાર દ્વારા ચલાવવામાં આવે છે. સામાવાળા નંબર ૩ એ એવી પણ રજૂઆત કરી હતી કે લઘુમતી દરજ્જો માત્ર યુ.પી. બેસિક શિક્ષા પરિષદ દ્વારા જ આપી શકાય. એવો પણ દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે ડિવિઝન બેંચ દ્વારા કરવામાં આવેલા અવલોકનો કોર્ટ પર બાધ્યકારક છે તેમ કહી શકાય નહીં.

અપીલકર્તાએ, સામાવાળા નંબર ૧ અને ૨ ના સામા સોગંદનામાના પ્રત્યુત્તર સોગંદનામામાં, ઉલ્લેખ કર્યો છે કે બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૦(૧) ના હેતુ માટે જૈન સમુદાય એક લઘુમતી સમુદાય છે અને અપીલકર્તાને તારીખ ૨૫.૮.૧૯૭૬ ના રોજ લઘુમતી દરજ્જો આપવામાં આવ્યો હતો જેને આ પ્રકારની આડકતરી કાર્યવાહીમાં પાછો ખેંચી શકાય નહીં. ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે ડો. એસ. એન. મલ્હોત્રા સંબંધિત વર્ષ ૧૯૭૬ દરમિયાન યુ.પી. ના ડિરેક્ટર ઓફ

એજ્યુકેશન તેમજ ચેરમેન, બેસિક એજ્યુકેશન બોર્ડ, યુ.પી. હતા. તેમણે વિવિધ સંસ્થાઓને લઘુમતી સંસ્થાનો દરજ્જો આપવા માટે રજૂ કરેલી અરજી પર હુકમ પસાર કરવા માટે તેમને સત્તા આપવા માટે ડિસ્ટ્રિક્ટ ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ સ્કૂલ / રીજનલ ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ ગર્લ્સ સ્કૂલને તારીખ ૩૦.૫.૧૯૭૬ નો પત્ર જારી કર્યો હતો.

અમે પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોને વિગતવાર સાંભળ્યા છે. આ અપીલ સી.એમ.ડબલ્યુ.પી. નંબર ૧૫૨૫૫/૨૦૦૩ માં અલાહાબાદ હાઇકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજના તારીખ ૧૦.૪.૨૦૦૩ ના ચુકાદામાંથી ઉપસ્થિત થઈ છે. સામાવાળા નંબર ૧ અને ૨ દ્વારા સામા સોગંદનામામાં પ્રાથમિક વાંધો લેવામાં આવ્યો હતો કે અલાહાબાદ હાઇકોર્ટ રૂલ્સના ચેપ્ટર IX રુલ ૧૦ સાથે વાંચવામાં આવતા ચેપ્ટર VIII રુલ ૫ હેઠળ સિંગલ જજના હુકમ સામે ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ સ્પેશિયલ અપીલ દાખલ થઈ શકે છે. અલાહાબાદ હાઇકોર્ટ રૂલ્સનું ચેપ્ટર VIII રુલ ૫ અને ચેપ્ટર IX રુલ ૧૦ નીચે મુજબ વંચાય છે:

"ચેપ્ટર VIII રુલ ૫. સ્પેશિયલ અપીલ. (એ) બંધારણની સાતમી અનુસૂચિમાં રાજ્ય સૂચિ અથવા સમવર્તી સૂચિમાં ગણાવેલ કોઈપણ બાબતોના સંબંધમાં કોઈપણ ઉત્તર પ્રદેશ એક્ટ અથવા કોઈપણ સેન્ટ્રલ એક્ટ હેઠળ સત્તાક્ષેત્રની બજવણીમાં અથવા કથિત બજવણીમાં કરવામાં

આવેલા અથવા કરવામાં આવ્યા હોવાનો દાવો કરાયેલા ટ્રિબ્યુનલ કોર્ટ અથવા વૈધાનિક લવાદના, અથવા (બી) એક જજના કોઈપણ સદર એક્ટ હેઠળ અપીલ અથવા પુનરીક્ષણ સત્તાક્ષેત્રની બજવણી અથવા કથિત બજવણીમાં કરવામાં આવેલા અથવા કરવામાં આવ્યા હોવાનો દાવો કરાયેલા સરકાર અથવા કોઈપણ અધિકારી અથવા સત્તાધિકારીના કોઈપણ ચુકાદા, હુકમ અથવા એવોર્ડના સંબંધમાં બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ અથવા અનુચ્છેદ ૨૨૭ દ્વારા આપવામાં આવેલા સત્તાક્ષેત્રની બજવણીમાં કરાયેલા હુકમ નહીં અને પુનરીક્ષણ સત્તાક્ષેત્રની બજવણીમાં અથવા તેના સુપરિન્ટેન્ડન્સની સત્તાની બજવણીમાં અથવા ફોજદારી સત્તાક્ષેત્રની બજવણીમાં કરાયેલા હુકમ નહીં અને કોર્ટના સુપરિન્ટેન્ડન્સને આધીન કોર્ટ દ્વારા કરાયેલા હુકમનામા કે હુકમના સંબંધમાં અપીલ સત્તાક્ષેત્રની બજવણીમાં પસાર કરાયેલા ચુકાદા નહીં હોવા સિવાયના ચુકાદા સામે કોર્ટમાં અપીલ દાખલ થઈ શકશે."

આ અપીલમાં અમારે એ નક્કી કરવાની જરૂર નથી કે સિંગલ જજના વાદગ્રસ્ત હુકમ સામે હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ સ્પેશિયલ અપીલ દાખલ થઈ શકે કે નહીં.

અમે કેટલાક નિર્ણીત કેસોનો સંદર્ભ લેવો યોગ્ય માનીએ છીએ.

ધી કમિશનર હિન્દુ રિલીજિયસ એન્ડોવમેન્ટ્સ, મદ્રાસ વિ. શ્રી લક્ષ્મીન્દ્ર તીર્થ સ્વામિયાર ઓફ શ્રી શિરુર મઠ એ.આઇ.આર. (૧૯૫૪) એસ.સી. ૨૮૨ માં અહેવાલ થયેલ કેસમાં આ કોર્ટે અવલોકન કર્યું હતું કે ભારતમાં બૌદ્ધ ધર્મ અને જૈન ધર્મ જેવા સુવિખ્યાત ધર્મો છે જે ઈશ્વરમાં, કોઈ બુદ્ધિશાળી પ્રથમ કારણમાં વિશ્વાસ કરતા નથી. કોર્ટે માન્યતા આપી હતી કે જૈન ધર્મ અને બૌદ્ધ ધર્મ એ વૈદિક ધર્મથી વિપરીત ભારતમાં પાળવામાં આવતા સમાન રીતે બે અલગ ધર્મો છે.

સુવિખ્યાત કેરળ એજ્યુકેશન બિલના કેસ, ૧૯૫૭ માં એ.આઇ.આર. ૧૯૫૮ એસ.સી. ૯૫૬ માં અહેવાલ થયેલ, આ કોર્ટે ઠેરવ્યું હતું કે લઘુમતી અધિકારોનો દાવો કરવા માટે, સમુદાય સંખ્યાત્મક રીતે સમગ્ર રાજ્ય અથવા દેશની વસ્તીના સંદર્ભમાં લઘુમતી હોવો જોઈએ જ્યાં કાયદો લાગુ થાય છે. તે રીતે પણ, જૈન સમુદાય દાવા માટે પાત્ર છે.

૧૯૯૧ ની વસતી ગણતરીના અહેવાલ મુજબ, બંને સંપ્રદાયોના જૈન સમુદાયની વસ્તી ૯૦ કરોડથી વધુની કુલ ભારતીય વસ્તી સામે આશરે ૩૫ લાખ હતી.

૧૯૨૭ ની શરૂઆતમાં જ મદ્રાસ હાઈકોર્ટ ગટેપ્પા વિ. એરમ્મા અને અન્ય, એ.આઈ.આર. (૧૯૨૭) મદ્રાસ ૨૨૮ માં અહેવાલ થયેલ કેસમાં ઠેરવ્યું હતું કે "એક અલગ ધર્મ તરીકે જૈન ધર્મ ઈસુ ખ્રિસ્તના કેટલાક સદીઓ પહેલાં સમૃદ્ધ હતો". જૈન ધર્મ વેદોની સત્તાને નકારે છે જે હિન્દુ ધર્મનો આધારસ્તંભ છે અને વિવિધ વિધિઓની અસરોનો ઇનકાર કરે છે જેને હિન્દુઓ આવશ્યક માને છે.

ફરીથી ૧૯૩૯ માં હીરાચંદ ગંગજી વિ. રવજી સોજપાલ, એ.આઈ.આર. (૧૯૩૯) બોમ્બે ૩૭૭ માં અહેવાલ થયેલ કેસમાં, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે "બ્રાહ્મણવાદ અસ્તિત્વમાં આવ્યો અને તે ક્ષેત્ર ધરાવતો થયો તે પહેલાં જ આ દેશમાં જૈન ધર્મ પ્રચલિત હતો, અને એવું વિચાર્યું જોઈએ છે કે જૈનો મૂળ રીતે હિન્દુ હતા અને પાછળથી જૈન ધર્મમાં પરિવર્તિત થયા હતા."

ચીફ જસ્ટિસ છાગલા અને જસ્ટિસ ગજેન્દ્રગડકરની બનેલી બોમ્બે હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચે બોમ્બે હરિજન ટેમ્પલ એન્ટ્રી એક્ટ, ૧૯૪૭ (સી.એ. ૯૧ / ૧૯૫૧) ના સંદર્ભમાં ઠેરવ્યું હતું કે જૈનો સ્વતંત્ર ધાર્મિક અસ્તિત્વ ધરાવે છે અને હિન્દુઓથી અલગ છે.

અલ્ડો મારિયા પેટ્રોની અને અન્ય વિ. ઇ.સી. કેશવન અને અન્ય, એ.આઈ.આર. (૧૯૬૫) કેરળ ૭૫ માં અહેવાલ થયેલ કેસમાં, કેરળ હાઇકોર્ટની ફૂલ બેંચે એવો અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે બંધારણમાં 'લઘુમતી' શબ્દને વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો નથી અને કોઈ વિશિષ્ટ વ્યાખ્યાના અભાવે, એવું ઠેરવવું જોઈએ કે કોઈપણ સમુદાય, ધાર્મિક અથવા ભાષાકીય, જે રાજ્યની વસ્તીના પચાસ ટકા કરતા ઓછો છે તે બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૦ દ્વારા બાંધધરી આપેલી મૂળભૂત અધિકાર માટે હકદાર છે.

કમિશનર ઓફ વેલ્થ ટેક્સ, વેસ્ટ બંગાળ વિ. શ્રીમતી ચંપા કુમારી સિંઘી અને અન્ય, એ.આઈ.આર. (૧૯૬૮) કલકત્તા ૭૪ માં અહેવાલ થયેલ કેસમાં, કલકત્તા હાઇકોર્ટની ડિવિઝન બેંચે અવલોકન કર્યું હતું કે "જૈનોએ વેદોની સત્તાનો અસ્વીકાર કર્યો જે હિન્દુ ધર્મનો આધારસ્તંભ છે અને વિવિધ વિધિઓની અસરોનો ઇનકાર કર્યો જેને હિન્દુઓ આવશ્યક માને છે. જૈનો, હિન્દુ ધર્મમાંથી અલગ થયેલા, હિન્દુઓ છે એવું ઠેરવવા માટે ખૂબ જ હિંમતની જરૂર પડશે, ભલે તેઓ વેદોની સત્તાનો અસ્વીકાર કરતા હોય".

આર્ય સમાજ એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટ, દિલ્હી અને અન્ય વિ. ધ ડિરેક્ટર ઓફ એજ્યુકેશન, દિલ્હી એડમિનિસ્ટ્રેશન, દિલ્હી અને અન્ય, એ.આઈ.આર.

(૧૯૭૬) દિલ્હી ૨૦૭ માં અહેવાલ થયેલ કેસમાં, નીચે મુજબ ઠેરવવામાં આવ્યું હતું:

"માત્ર બંધારણે જ નહીં પરંતુ હિન્દુ કોડ અને વસતી ગણતરીના અહેવાલોએ પણ જૈનોને એક અલગ ધર્મના તરીકે માન્યતા આપી છે."

સદર ચુકાદામાં, કોર્ટે આ અંગે વિવિધ વિદ્વાનોના અવલોકનોનો સંદર્ભ આપ્યો હતો. કોર્ટે "ફિલોસોફીઝ ઓફ ઇન્ડિયા" માં હેનરિક ઝિમરને ટાંક્યા જેમાં તેમણે જણાવ્યું હતું કે "જૈન ધર્મ વેદોની સત્તા અને હિન્દુ ધર્મની ઓર્થોડોક્સ પરંપરાઓને નકારે છે. તેથી, તેને હેટેરોડોક્સ ભારતીય ધર્મ તરીકે ગણવામાં આવે છે". કોર્ટે "મોડર્ન રિલીજિયસ મુવમેન્ટ્સ ઇન ઇન્ડિયા" માં જે. એન. ફારકહરને પણ ટાંક્યા જેમાં તેમણે જણાવ્યું હતું કે "જૈન ધર્મ શરૂઆતથી જ હિન્દુ ધર્મનો પ્રતિસ્પર્ધી રહ્યો છે". સદર ચુકાદામાં, નિષ્કર્ષમાં, કોર્ટે ઠેરવ્યું કે "અનુચ્છેદ ૩૦(૧) ના હેતુ માટે, જૈનો દિલ્હી કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં ધર્મ પર આધારિત લઘુમતી છે".

ડી.એ.વી. કોલેજ, જલંધર વિ. સ્ટેટ ઓફ પંજાબ, એ.આઇ.આર. (૧૯૭૧) એસ.સી. ૧૭૩૭ માં, પંજાબમાં હિન્દુઓને રાજ્યની અંદર વસતી ગુણોત્તરના કારણે ધાર્મિક લઘુમતી સમુદાય ગણવામાં આવ્યા હતા.

એ.એમ. જૈન કોલેજ વિ. ગવર્નમેન્ટ ઓફ તામિલનાડુ, (૧૯૯૩) ૧
એમ.એલ.જે. ૧૪૦ માં, કોર્ટે અવલોકન કર્યું કે એ પણ એક સ્વીકૃત હકીકત છે કે
મદ્રાસ, તામિલનાડુમાં જૈન સમુદાય ધાર્મિક અને ભાષાકીય લઘુમતી છે.

સેન્ટ સ્ટીફન્સ કોલેજ વિ. યુનિવર્સિટી ઓફ દિલ્હી, [૧૯૯૨] ૧ એસ.સી.સી.
૫૫૮ માં, આ કોર્ટે પૃષ્ઠ ૫૯૬ પર પેરા ૫૪ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું:

"ધર્મ અથવા ભાષા પર આધારિત લઘુમતીઓને તેમની પસંદગીની
શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ સ્થાપવાનો અને સંચાલિત કરવાનો અધિકાર છે.
અનુચ્છેદ ૩૦(૧) હેઠળ તેમની પસંદગીની શૈક્ષણિક સંસ્થાઓના
વહીવટનો અર્થ 'સંસ્થાની બાબતોનું સંચાલન' થાય છે. આ સંચાલન
નિયંત્રણમાંથી મુક્ત હોવું જોઈએ જેથી સ્થાપક અથવા તેમના નામાંકિત
વ્યક્તિઓ સંસ્થાને યોગ્ય લાગે તે રીતે ઢાળી શકે, અને સામાન્ય રીતે
સમુદાયના અને ખાસ કરીને સંસ્થાના હિતોની શ્રેષ્ઠ સેવા કેવી રીતે થશે
તે અંગેના તેમના વિચારો અનુસાર."

જૈન ધર્મ નિઃશંકપણે હિન્દુ ધર્મનો ભાગ નથી. જૈનો હિન્દુ ધર્મનો ભાગ છે
કે કેમ તે પ્રશ્ન ચર્ચાસ્પદ છે. જૈનોને તેમની પોતાની સંસ્થા સ્થાપવાનો અને

સંચાલિત કરવાનો અધિકાર છે. પરંતુ, માત્ર કોઈ સંસ્થાનું સંચાલન કોઈ ચોક્કસ ધર્મના વ્યક્તિ દ્વારા કરવામાં આવતું હોવા માત્રથી, તે રાજ્યની વસ્તીવિષયક પરિસ્થિતિના સંદર્ભમાં સંસ્થાને નિર્ધારિત કરી શકાતી નથી. કોઈ સંસ્થા લઘુમતી સમુદાય દ્વારા સ્થાપિત અને સંચાલિત છે કે નહીં તે ક્ષેત્ર પર શાસન કરતા કાયદાની જોગવાઈઓના સંદર્ભમાં સક્ષમ અધિકારી દ્વારા નક્કી કરવાનું રહેશે. તદુપરાંત, લઘુમતી સંસ્થાઓ તેમના કાર્યોને નિયંત્રિત કરવા માટે જરૂરી પગલાંઓની કામગીરીમાંથી મુક્ત નથી. આવા નિયમો કઈ હદ સુધી લાગુ થશે, તે ફરીથી એવો બાબત છે જે કાયદા દ્વારા શાસિત થશે.

લઘુમતી સમુદાયો પાસે બહુમતી કરતા વધારે અધિકારો નથી. તેમને માત્ર વધારાનું રક્ષણ આપવામાં આવ્યું છે. આ બાબત આ કોર્ટની અગિયાર ન્યાયમુર્તીશોની બેંચ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવી છે. [જુઓ: પી.એ. ઇનામદાર અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર અને અન્ય, [૨૦૦૫] ૬ એસ.સી.સી. ૫૩૭].

સદર ચુકાદામાં કોર્ટે બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૦(૧) ના હેતુ અંગે પણ વિચાર કર્યો હતો. કોર્ટે ચુકાદાના પેરા ૯૭ માં સંબંધિત પેરાનું અવલોકન કર્યું જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

"અનુચ્છેદ ૩૦(૧) નો મૂળ હેતુ લઘુમતીઓની એ ઈચ્છા પૂરી કરવાનો છે કે તેમના બાળકોનો યોગ્ય અને કાર્યક્ષમ રીતે ઉછેર કરવામાં આવે અને ઉચ્ચ યુનિવર્સિટી શિક્ષણ માટે પાત્રતા મેળવે અને સામાન્ય બિનસાંપ્રદાયિક શિક્ષણ સહિત ઉચ્ચ સૂચનાઓ આપતી જાહેર સેવાઓ, શૈક્ષણિક સંસ્થાઓમાં પ્રવેશ માટે યોગ્ય બનાવે તેવા બૌદ્ધિક સિદ્ધિઓથી પૂર્ણ થઈને વિશ્વમાં બહાર જાય. આમ, લઘુમતીઓના હિતમાં અનુચ્છેદ ૩૦(૧) દ્વારા પ્રાપ્ત કરવા માટેના બેવડા હેતુઓ છે: (૧) આવી લઘુમતીને તેના ધર્મ અને ભાષાને જાળવી રાખવા માટે સક્ષમ બનાવવી, અને (૨) આવી લઘુમતીના બાળકોને સંપૂર્ણ, સારું, સામાન્ય શિક્ષણ આપવું. જ્યાં સુધી સંસ્થા ઉપરોક્ત બે હેતુઓને પ્રાપ્ત કરીને અને ચાલુ રાખીને તેનો લઘુમતી સ્વભાવ જાળવી રાખે છે, ત્યાં સુધી સંસ્થા લઘુમતી સંસ્થા રહેશે."

એ નોંધવું રસપ્રદ છે કે નેશનલ કમિશન ફોર માઈનોરિટીઝ એક્ટ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨ (સી) હેઠળ જેનોને લઘુમતી તરીકે ગણવા જોઈએ કે કેમ તે પ્રશ્ન આ કોર્ટની ત્રણ ન્યાયમુર્તીશોની બેંચ સમક્ષ બાલ પાટીલ અને અન્ય વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, [૨૦૦૫] ૬ એસ.સી.સી. ૬૯૦ માં વિચારણા માટે આવ્યો હતો જેમાં આ કોર્ટે નોંધ્યું હતું કે બંધારણના ઘડવૈયાઓએ દેશના વિભાજનની પૃષ્ઠભૂમિ સામે ભારતના બંધારણમાં અનુચ્છેદ ૨૫ થી ૩૦ ના

જૂથને સમાવિષ્ટ કર્યા હતા જેથી મુસ્લિમો અને અન્ય ધાર્મિક સમુદાયોના મનમાં તેમના ધાર્મિક, સાંસ્કૃતિક અને શૈક્ષણિક અધિકારોની વિશેષ ખાતરી અને રક્ષણ પૂરું પાડીને આશંકાઓ અને ડરો દૂર કરી શકાય. એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું:

"૨૭. સિખો અને જૈનો જેવા સો-કોલ્ડ લઘુમતી સમુદાયોને બંધારણના ઘડતર સમયે રાષ્ટ્રીય લઘુમતી તરીકે ગણવામાં આવ્યા ન હતા. સિખો અને જૈનોને, હકીકતમાં, સમગ્ર સમય દરમિયાન વ્યાપક હિન્દુ સમુદાયના ભાગ તરીકે ગણવામાં આવ્યા છે જે વિવિધ સંપ્રદાયો, ઉપ-સંપ્રદાયો, શ્રદ્ધાઓ, પૂજાની પદ્ધતિઓ અને ધાર્મિક તત્વજ્ઞાન ધરાવે છે. હિન્દુ મેરેજ એક્ટ, હિન્દુ સક્સેશન એક્ટ, હિન્દુ એડોપ્શન એન્ડ મેઈન્ટેનન્સ એક્ટ અને બંધારણ પહેલાના અને પછીના સમયગાળાના અન્ય કાયદાઓ જેવા વિવિધ સંહિતાબદ્ધ રૂઢિગત કાયદાઓમાં, "હિન્દુ" ની વ્યાખ્યામાં સિખો અને જૈનો સહિત હિન્દુ ધર્મોના તમામ સંપ્રદાયો અને ઉપ-સંપ્રદાયોનો સમાવેશ થાય છે."

જૈન ધર્મ વિરુદ્ધ હિન્દુ ધર્મની અમુક વિભાવનાને નોંધતા, એવું માનવામાં આવ્યું હતું:

"૩૧. આમ, "હિન્દુ ધર્મ" ને સામાન્ય ધર્મ અને ભારતની સમાન શ્રદ્ધા કહી શકાય જ્યારે "જૈન ધર્મ" એ હિન્દુ ધર્મના સારના આધારે રચાયેલો

એક વિશેષ ધર્મ છે. જૈન ધર્મ અહિંસા અને કરુણા પર વધુ ભાર મૂકે છે. હિન્દુઓથી તેમનો એકમાત્ર તફાવત એ છે કે જૈનો ઈશ્વર જેવા કોઈ સર્જકમાં માનતા નથી પરંતુ માત્ર સંપૂર્ણ મનુષ્યની પૂજા કરે છે જેને તેઓ તીર્થંકર કહે છે. ભગવાન મહાવીર તીર્થંકરોની પેઢીમાં એક હતા. તીર્થંકરો એ સંપૂર્ણ મનુષ્યોના મૂર્તિમંત સ્વરૂપ છે જેમણે માનસિક અને શારીરિક સ્તરે માનવ ઉત્કૃષ્ટતા પ્રાપ્ત કરી છે. દાર્શનિક અર્થમાં, જૈન ધર્મ એ બ્રહ્મસમાજીઓ, આર્યસમાજીઓ અને લિંગાયતો જેવા હિન્દુઓમાં એક સુધારાવાદી ચળવળ છે. જૈન ધર્મના ત્રણ મુખ્ય સિદ્ધાંતો અહિંસા, અનેકાંતવાદ અને અપરિગ્રહ છે. [જુઓ (૧) એન્સાયક્લોપીડિયા ઓફ રિલીજન એન્ડ એથિક્સ, વોલ્યુમ ૭ પૃષ્ઠ ૪૬૫; (૨) હિસ્ટ્રી ઓફ જૈન્સ એ.કે. રોય દ્વારા પૃષ્ઠ ૫ થી ૨૩ અને વિનોબા સાહિત્ય, વોલ્યુમ ૭ પૃષ્ઠ ૨૭૧ થી ૨૮૪.]"

હાલના કેસમાં, રાજ્યએ એક તબક્કે પ્રશ્નરૂપ શાળાને ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્યમાં લઘુમતી સમુદાય એવા જૈન સમુદાય દ્વારા સ્થાપિત અને સંચાલિત તરીકે સ્વીકારી હતી. અલાહાબાદ સ્થિત હાઈકોર્ટ ઓફ જ્યુડિકેટરના ડિવિઝન બેંચના ચુકાદાના કારણે તેને તે રીતે માન્યતા આપવામાં આવી હતી. આમ, સામાવાળાઓના અધિકારીઓ પાસે સદર સંસ્થાના સંબંધમાં અલગ રીતે પગલાં લેવાનું કોઈ કારણ નહોતું.

નિઃશંકપણે, ક્ષેત્ર પર શાસન કરતા કાયદા હેઠળ, શિક્ષકની સેવાઓ સમાપ્ત કરતા પહેલા ડિસ્ટ્રિક્ટ બેસિક એજ્યુકેશન ઓફિસરની પૂર્વ મંજૂરી જરૂરી ન હતી. અપીલકર્તાની સંસ્થાને લઘુમતી સંસ્થા તરીકે માન્યતા આપવામાં આવી હોવાથી, અમારા મતે, હાઈકોર્ટ જે રીતે હસ્તક્ષેપ કર્યો તે યોગ્ય ન હતો.

પરિણામે, વિદ્વાન સિંગલ જજનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો રદ કરવામાં આવે છે.

આ અપીલ તદનુસાર મંજૂર કરવામાં આવે છે. આ કેસના તથ્યો અને સંજોગોમાં અમે પક્ષકારોને પોતપોતાનો ખર્ચ ભોગવવાનો નિર્દેશ આપીએ છીએ.

અપીલ મંજૂર કરવામાં આવી.

વિષય:—

The translation of this judgement has been provided by E-Solutions Hyperlink Pvt. Ltd.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all

practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.